סימפאזיום "דאס אמעריקאנער אידישע יוגנט" ביי פארום פון אידישער קולט. געזעלשאפט מארגן (פרייט.) 8.45 אוהנט אין פרץ זאל

די צושויער: מ. שינבין, דר. וויקטאר דער צד: ע. מילער, א. ספיוואק איינלייטער: ש. מ. זעלטשען

זון אויפגאנג — 7.9.
זון אונטערגאנג — 5.14.

וועטער:
אמסטיסטן וואלקנדיק — רעגן

דאס אידישן וואכרט

The Israelite Daily Press

Largest Circulation
of any Newspaper entering Jewish Homes in Western Canada.

מער פארשפרייט
אין אידישע היימען פון מערב קאנאדע אין אמעריקע אנדערע אידישע און ענגלישע צייטונגען צוזאמען

Vol. 21, No. 239. Thursday Oct. 29, 1931.

Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג.

דאנערשטאג יום, תשון, תרצ"ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY NOV 4 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

אנב-אורחא

פון מארק

די אויסזיכטן אין ענגלאנד

איך צווייפל ניט, אז דער גרויסער זיג וואס די קאנסערוואטיון האבן אפגעגעבן אין די בריטישע וואל וועט שטארק צעפלאקערן זייער אפשטיט.

זיי וועלן זייבר ווייניג צערעמאניען זיך מיט דעם פירער פון דער נאציאנאלער רעגירונג, אונטער וועמעס פאן זיי האבן אנגעפירט דעם וואל-קאמפיין. עס וועט בכלל ניט האבן קיין זינען פאר ראמזי מאקדאנאלדן אנגעהאלטן די פרעסידענטשאפט אן וועלכער ס'איז פערזענלאכער באקאנטער אנגעפארן אין אנפירן א רעגירונג צוזאמענגעשטעלט פון מיניסטארן וואס צייכיקן זיך אבסאלוט ניט אין מאקדאנאלדס שטימע און פירערשאפט. שמוציקע מלאכה און דערנאך גיין גיי-זונטערהייט . . . . . .

און אייגענע בעלנים פאר די אפאסנס פון אינגאן און אויסערן קיינמיטער האבן די קאנסערוואטיון, דאכט זיך, אויף. וועלן סעי הערבערס טעמעער און לארד ריידינג אויך ניט קאנען איינלייכטן אונטער זיך לאנג זייערע מי-ניסטאריעס ביינקלאפן, אויף וועלכע מען דארף זיי ניט.

און די קאנסערוואטיון וועלן אזוי צו אזוי פארבלייבן דערווייל די פול-שטענדיקסטע באלעבאטים פון לאנד, און האלטנדיק פעסט די לייצעס, וועלן זיי זיכער אנצייען זיי וויפל עס וועט זיך נאר לאזן.

* * *

וואו איך ווייס נאך ניט די צאל שטימען וואס די ארבעטער פארטיי האט געקראגן אין די איצטיקע וואלן, וואלן איך ניט נעאורטייל וועגן דער גרויס פון איר דורכפאל.

איך קאן זאגן אבער פארשטעלן, אז די צאל ארבעטער שטימען אין די איצ-טיקע וואלן האבן זיך ווייס ניט פאר-קלענערט אין דער פראפארציע, ווי די צאל ארבעטער פארטרעטער. אויב אין די וואלן פון 1929 האט זיי ארבעטער פארטיי געקראגן איבער אכט מיליאן פון א סך-הכל פון 22 מיליאן שטימען, האבן זיי דאס מאל, וועלן מיר זאגן, געקראגן צווישן פינף און זעקס מיליאן דערפאר אבער דיינען אם די 65 מיליאן אויסגעלייטערטע ארבעטער שטימען, גרייס פאר אן אנפאנג פון א פאציאליסטישן פארבאנד. דאס זיינען נעווען רייניע קלאסן-שטימען, פריי פונם צווייטן פון "נאציאנאל" נעווען אנדערע בעטער, וואס פארבריינג זייערע לאזאן אינגערעגן פאר די אויר-גערופענע "נאציאנאלע אינטערעסן". יעצט זיינען אועק מיט מאקדאנאלדן.

* * *

און אזוי האט זיך ווי א רעזולטאט פונם לעצטן טויזל און סוכאטאצע אויסגעקריסטאליזירט אין ענגלאנד א קלאסן-באוואוסטזיניקע סאציאליסטי-שע ארבעטערשאפט.

זי איז נאך דערווייל זייער מעסיק אין איר סאציאליזם, אבער וואס מער די קאנסערוואטיון וועלן אין כשך פון זייער רעזולטס אנצייען זיי לייצעס, אלע עפטסטערער וועט ווערן די ארבעטער שאפט.

די קאנסערוואטיון וועלן זיך צוכאפן צו זייערע מעגלאכקייטן מיט דעם גרעסטן אפעטיט. זיי וועלן איינפירן הייכע פראטעקציע טאריפן, אזוי אז די פרייז פון לעבנס-מיטל וועלן זיך שטארק אויפהויבן. זיי וועלן צוריק באשטרייקן די פאציפישע רעכט פון פיטשאר אינם קאפיטאל ארבעט און קאפיטאל. זיי וועלן אנפירן א שטאר-קערע אימפעריאליסטישע און אינ-טערנאציאנאלע פאליטיק, און וועלן וואר שיינלאך בטילא אויך פארגרעסערן די באוואפענונג.

און דאס אלץ וועט פארשארפן דעם קלאסן באוואוסטזיין פון דער ארבע-טערשאפט און וועט פארשארפן זיי-ער וואוגש וואס שנעלער פטור צו ווערן פונם קאפיטאליזם.

דער אנהייב וואס די "נאציאנאלע" רעגירונג האט געמאכט וועט אזוי מיי-נען ניט נאציאנאלן פרידן, נאר די פארשארפונג פון דער קלאסן מלחמה.

* * *

די בריטישע ארבעטערשאפט האט קעגן זיך אין די קאנסערוואטיון אין צאל אן ערך א גליינכן כח.

עווענטל אט די צווייהויפט-כחות אין דער בריטישער פאליטיק, די סאציאל-ליסטישע ארבעטער פארטרעטער, אויב אין די וואלן פון 1929 האט זיי ארבעטער פארטיי געקראגן איבער אכט מיליאן פון א סך-הכל פון 22 מיליאן שטימען, האבן זיי דאס מאל, וועלן מיר זאגן, געקראגן צווישן פינף און זעקס מיליאן דערפאר אבער דיינען אם די 65 מיליאן אויסגעלייטערטע ארבעטער שטימען, גרייס פאר אן אנפאנג פון א פאציאליסטישן פארבאנד. דאס זיינען נעווען רייניע פארבאנד שטימען, וואס דאס זיינען נעווען אין דער בעטער. אויב אין די וואלן פון 1929 האט זיי ארבעטער פארטיי געקראגן אויף דעם חלק פון דער דאמיניאן פון א האלבן מיליאן דאלאר. דאס וועט איבערלאזן בלויז אן ערך פון 2 מיליאן דאלאר פון אלע אויף דעם חלק פון דער דאמיניאן פון א האלבן מיליאן דאלאר. דאס וועט איבערלאזן בלויז אן ערך פון 2 מיליאן דאלאר פון אלע אויף דעם חלק פון דער דאמיניאן פון א האלבן מיליאן דאלאר.

דער ווייטער אונטערשיד אין דער בעטער: "צו מיינע פאליטישע פריינט וואס האבן געלייטן אזא אויסערגעוויינלאכן דורכפאל, אין באונדערס צו דיי וואס האבן געגעבן אויף אונזער רוף, פארזיכער איך, אז אונזער טריאומף וועט בשום שום אופן ניט מיינען דיי אינטערעסן אדער דער שטאנדפונקט פון די ארבעטער קלאסן וועלן פארזעגן ווערן בעת מיר וועלן דערפילן אונזערע אויפגאבן".

כאלדווין זאגט אז דאס איז געווען א נאציאנאלער זיג; הענדערסאן זאגט אז א קאנסערוואטיווער

עס האט פארוואנדלט דעמאקראטישע פארטרעטער-שאפט אין א וויץ זאגט ארבעטער פירער

לאנדאן, אקט. 29. — "דאס איז ניט קיין פארטיי זיג, נאר א קאטשענגארישע דעקלאראציע פון בריטישן פאלק לטובת נאציאנאלער מיטארבעטערשאפט און פריינגען א עפעטע פאזיציע אין לאנד. דערמאקראטיע האט זיך ווידער באר-ערשט באקאנט ווערן אין משך פון עט-לאכע טעג.

פון די 610 זיינען: קאנסערוואטיוון 472; נאציאנאלע ארבעטער, 13; נא-ציאנאלע ליבעראלן, 65 (אמסיסטן "סיי-מאן" ליבעראלן); ארבעטער פאר-טיי, 50; לאיד דזשארדזש ליבעראלן, 5

לאנדאן, אקט. 29. — די צאל שטי-מען וואס די פארטייען האבן געקראגן אין די וואלן, אויף וויפל דאס איז גע-לונגען ביז איצט צו וואוסענשטעלן, איז:

קאנסערוואטיוון, 11,780,487; נא-ציאנאלע ארבעטער, 344,282; נאציו-אנאלע ליבעראלן, 1,891,106; נאציאו-נאלע אומאפהיינגיקע, 58,032; ארבע-טער פארטיי, 6,749,944; ליבעראלן, 233,104; אלע אנדערע 255110.

דיי "נייע פארטיי" פון סער אסוואלד מאסלי איז נעווען ניט מער ווי א וויץ. דן שטימען וואס זי האט געקראגן אין פארן אין אפאסאדינא, וואו ער וועט נים פארן קיין אפאסאדינא, וואו ער האט געוואלט פארזעצן זיינע גוזמשאפטלא-כע פארשונגען אין מאונט ווילסאן אב-סערוואטאריע.

—(::)—

גרויסע אנטי ציון דעמאנסט-ראציע אין לאנדן אפגעלייגט

לאנדאן, אקט. 29 (איטא). — די גרויסע אנטי ציוניסטישע דעמאנסט-ראציע אין לאנדאן, וואס די "ענגליש אראבישע ליג" האט געפלאנט דורכצו-פירן דעם 2טן נאוועמבער, אין טאג וועגן עס אין אריינגעגעבן געווארן די באלפור דעקלאראציע, אין אפגעלייגט געווארן, לויט ווי די "איטא" דערווייסט זיך.

דער "אלבערט האל", דער גרעסטער זאל אין לאנדאן, איז שוין געווען גע-דונגען פאר דער מאסן-דעמאנסטראציע וואו עס איז געפלאנט געווארן צו פרא-טעסטירן "קעגן דער אונגערעכטיקייט קעגן די אראבער אין פאלעסטינע". אלס אן אויסרייד פאר דעם אפליינן די מאסן-פארזאמלונג איז אנגעגעבן געווארן דאס, וואס עס קומען איצט פאר פארלאמענטס-וואלן אין ענגלאנד.

די ארגאניזאטארן פון דער אנטי-ציוניסטישער דעמאנסטראציע האבן, אז די צאל פון פארזאמלונגען וועט קאנ-נען אפגעהאלטן ווערן פריי אנ בייטראגן.

—(::)—

אינשטיין וועט הייניטיקן זיין דוטער ניט קומען אין אמעריקע

בערלין, אקט. 29 (איטא). — פראפ. אלבערט איינשטיין וועט הייניטיקן זיין דוטער ניט קומען קיין אמעריקע, אזוי ווי ער האט פריער געפלאנט, לויט ווי דער קארעספאנדענט פון דער "איטא" דערוויסט זיך פון זיכערע קוועלן. איינ-שטיין וועט פארבלייבן דעם נאנצן ווינ-טער אין אייראפא, און ער וועט נים פארן קיין אפאסאדינא, וואו ער האט געוואלט פארלאזן זיינע גוזמשאפטלא-כע פארשונגען אין מאונט ווילסאן אב-סערוואטאריע.

—(::)—

קייז איינציקער איד פון אדבעטער קאנדי-דאטן ניט דערוויילט

16 אידן פון אנדערע פאר-טייען דערוויילט

פפעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. פון "איטא"

לאנדאן, אקט. 29 (איטא). — קיין איינציקער אידישער קאנדידאט פון דער ארבעטער פארטיי איז ניט דער-ווייל געווארן.

זעכצן אידישע קאנדידאטן פון אנדער רע פארטייען זיינען דערווייל געווארן צום פארלאמענט, און זיי אלע זיינען שטיצער פון דער נאציאנאלער רעג-רונג. צווישן די דערווייל לעיבעראלן געפינען זיך דזשיימס ראטשילד, הער-בערט סעמועל און מערזשאר נייטאן.

"קיך לואים", דער אידישער פריי-פייטער וואס אין מאסלים פערזענלא-כער פריינט אין אין געווען דער קאנ-דידאט פון זיין "נייער פארטיי" אין ווהייטשעפעל, האט נעקראגן בלויז 154 שטימען. דערווייל איז געווארן ב. דזשענער, ליבעראל (א איד), מיט 11,013 שטימען. דער ארבעטער קאנ-דידאט, ה. האל, האט דא נעקראגן 9,864 שטימען, און דער קאנסערווא-טיווער — 2,658 שטימען.

—(::)—

לאיד דזשארדזש מיט זיינע קינדער דערווייל צום ברי-טישן פארלאמענט

לאנדאן, אקט. 29. — דייוויד לאיד דזשארדזש, וועמעס ליבעראלע פאר-טיי איז אין צעשטעמערונג געווארן אין די וואלן דינסטאג, איז דערווייל גע-ווארן אין דעם קארנאוואן דיסטריקט פון ווייילס, דער באצירט וועלכן ער האט געהאלטן פאר א צאל יארן אין בריטישן פארלאמענט.

ער האט געקראגן א מאיאריטעט פון 5,387 קעגן דעם קאנסערוואטיון קאנדידאט מאפטאן פ. פיידזשאן נאור לעי. לאיד דזשארדזש האט געקראגן 17,101 שטימען און זיין קעגנער 11,714.

מיט מינאן לאיד דזשארדזש, טאג-טער פון דעם וועטערן ליבעראלן פירער אין א אוטערשטיצערן פון זיי-נע נאכפאלגער, קעגן די נאציאנאלע ליבעראלן, איז ווידערערוויילט געווארן אלס מיטגלידערן פון פארלאמענט.

מיידזשאר גווילין, דער זון פון לאיד דזשארדזש, וועלכער האט רעזיגנירט פון דער נאציאנאלער רעגירונג נאכ-דעם ווי דער פארלאמענט האט זיך אויפגעלייזט, איז ווידער דערווייל געווארן מיט עטוואס א גרעסערע מא-יאריטעט פון זיין קעגנער.

יאפאן הויבט שוין אן ארויינדרינגען אויך אין צפון מאנדזשוריע

אידן פון רומענישן שטעטל געסטראשעט אז זייערע חייזער וועלן אונטערגעצונדן ווערן אויב זיי ציען זיך ניט באלד ארויס

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואכרט" פון "איטא")

קישינעוו, אקט. 29 (איטא). — "רוד-טע הענער וועלן קרייען איבער די אי-דישע חייזער", — לייטעט אן אזארונג צו די אידישע איינוואוינער אין פאליע ריסקאווע, ארום באראבש, וואס איז כיט קארגע צוויי יאר צוריק אונטערגעצונדן געווארן פון אנטישעמיטן.

די וואארנונג דריקט אויס אויף א בילדלאכן אופן דעם אבזיכט פון די פויערים אונטערצוציינדן די אידישע חייזער, אויב זיי וועלן ניט פארלאזן גלייך דאס שטעטל.

ווי "אונזער צייט" מעלדעט, איז דאס א רעזולטאט פון דער קוזיסטישער אגיטאציע אנגעפירט פון צוויי לאקאל-לע לערער. זיי האלטן אפענע נאסן-פארזאמלונגען יעדן מאנטאג און דאנ-נערשטאג, תענצדיק די פויערים ניט טיי פון איין צעשטעמערטע פון דער "איטא" דערוויסט זיך פון זיכערע קוועלן. איינ-שטיין וועט פארבלייבן דעם נאנצן ווינ-טער אין אייראפא, און ער וועט נים פארן קיין אפאסאדינא, וואו ער האט געלייגט אן אויסרייד

THE ISRAELITE PRESS — The only Jewish Newspaper in Western Canada

דאס אידישע וואָרט

Office and Place of Business; Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.

Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 — Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

וועמעס זיג?

די אלגעמיינע רעזולטאטן פון די בריטישע וואלן זיינען פאר קיינעם קיין באזונדער איבערראשונג ניט. אפשר איז דער דורכפאל פון דער ארבעטער פארטיי געווען גרעסער, ווי מען האט געקאנט פאר־אויסזען, אבער בכלל האט מען ניט געקאנט דערווארטן עפעס אנ־דערש. ווי א גרויסן זיג פאר דער נאציאנאלער רעגירונג און א באַ־דייטנדיקן דורכפאל פאר דער אפאָזיציע.

די ארבעטער פארטיי האט אפילו אין די דערפאלגרייכסטע פאר איר וואלן, אין 1929, געצויגן בלויז מער ווי א דריטל פון אלע שטימען אפגעגעבן אין לאנד (8 מיליאן פון 22 מיליאן). אויב איר איז געלונגען מיט דער צאל שטימען דערווייל ניט־ווייט פון האלב פון דער צאל פארלאמענט דעפוטאטן, איז עס געווען א דאנק דעם פארלעטערטן בריטישן וואל סיסטעם. וואס דערלויבט א מינדערהייט קאנדידאטן דערווייל צו ווערן דאָרטן וואו עס זיינען אין פעלד דריי אָדער מער קאנדידאטן.

אין די וואלן פון 1929 האט דאס מזל געשפילט אויף די הענט פון דער ארבעטער פארטיי, אין זיי האבן דערווייל מיט 30 מער דע־פוטאטן פאר די קאנסערוואטיוון. מיט א קלענערער צאל שטימען פון זיי. פונקט אזוי זיינען די ליבעראלן געווען שליט׳מזל׳דיק. דערווייל־דיק בלויז א פינפטל פון דער צאל דעפוטאטן אין פארגלייך מיט דער ארבעטער פארטיי, בעת זיי האבן באקומען פינף מיליאן שטימען צו די אכט מיליאן פאר די ארבעטער.

אין די היינטיקע וואלן אבער זיינען די קאנסערוואטיוון אין די ליבעראלן געווען בכלל פאראייניקט קעגן דער ארבעטער פארטיי, און זיי האבן נאך צו זיך צוגעצויגן א צאל ארבעטער (ווי קליין ניט זאל ניט זיין), אנהייבנדער פון פרעמיער מאקדאנאלד. קעגן דער רעגירונג איז די ארבעטער פארטיי געווען כמעט אליין, — די ליבע דזשארדזש ליבע־ראלן, וואס האבן אויך געקעמפט קעגן דער רעגירונג, האבן אין די וואלן קיין שום ראָל ניט געשפילט.

אונטער אזעלכע באדינגונגען האבן די ארבעטער קאנדידאטן געקאנט דערווארטן צו זיגן בלויז אין די וואל קריין, וואו זיי האבן געהאט א דירעקטע מערהיים קעגן זיך אין די קאמבינירטע כחות פון די אנ־דערע פארטיין. און אעלכע וואל־קריין זיינען ניט געווען קיין סך אויף אין די לעצטע וואלן. אין אלע אנדערע וואל־קריין האט מען לכתחילה געקאנט פאראויסזעען א זיג פאר די "נאציאנאלע" קאנדי־דאטן, סיידן מען וואלט זיך געקאנט פארשטעלן, אז פאר א לעצטע פאר אָדער פארגעקומען א גרינדלאכע ענדערונג אין דער פסיכאלאָ־גיע פון די געזיינלאך קאנסערוואטיווע און ליבעראלע מערסטע ברי־טישע ווייליער, און זיי זיינען מער געגיגנט געווארן צום סאציאליזם.

איבער דעם דורכפאל פון דער ארבעטער פארטיי וועט מען דערפאר מוזן אורטיילן ניט לויט דער צאל דעפוטאטן וואס זי האט דערווייל, — זי האט אלצאיינס ניט געקאנט דערווארטן קיין מער־הייט אינם פארלאמענט. — נאר לויט דער צאל שטימען וואס זי האט געקראגן אין די וואלן. וועגן די דאזיקע ציפערן וועלן מיר זיך דערווייסן ערשט שפעטער.

דערפאר איז אבער איצט שוין גאנץ קלאר, אז רייטנדיק אויף דער נאציאנאלער רעגירונג האט די קאנסערוואטיווע פארטיי ארייג־געמארשירט צו אומדערווארטערטער אבסאלוטער מאכט, און אין דעם נייעם פארלאמענט וועט זי האבן א מערהיים פון אן ערך דריי צו איינס קעגן דער אפאָזיציע קאמבינירט מיט אירע איצטיקע שותפים.

די קאנסערוואטיווע פארטיי האט פארן לעצטן יאר כסדר גע־קעמפט פאר נייע וואלן. זייענדיק זיכער, אז זי האט גוטע שאנסן צו געווינען די וואלן. לאיד דזשארדזש האט אויך מורא געהאט פאר א קאנסערוואטיוון זיג, אין דערפאר האט ער אנגעשטריינגט אלע זיינע כחות צו האלטן זיינע נאָכפאלגער צוזאמען אויף דער זייט פון דער ארבעטער רעגירונג און איפצוהאלטן זי ביים לעבן.

אבער ניט אפילו די אפטימיסטישסטע קאנסערוואטיוון און ניט לאיד דזשארדזש האבן געקאנט דערווארטן אזא גוואלדיקן זיג פאר די קאנסערוואטיוון. ווי זיי האבן איצט געהאט. אין בעסטן פאל וואלט מען געקאנט דערווארטן פאר זיי א קליינע מערהיים קעגן די קאמבי־נירטע כחות פון די ארבעטער און ליבעראלן אינם פארלאמענט. און א שטארקע אפאָזיציע צו זייער פאליטיק וואלט זיי זייער געשטערט אין זייערע פלענער.

איצט האבן זיי אבסאלוט א פרייע האנט אינם פארלאמענט. אמת, זיי זיינען נאך עמוואס געבונדן מיט זייערע שותפים, די ליבע־ראלן און די נאציאנאלע ארבעטער. אבער די פירער פון אט די אלע דריי פארטיין האבן אין קליין ניט זאל אין באזונדערע וואל־מאניפעסטן מיט באזונדערע פראגראמען, וואס ווייזן, אז דער בונד צווישן זיי איז זייער א לויזער. די קאנסערוואטיוון קאנען איצט מיט רעכט קומען מיט דער טענה, אז פון אלע דריי וואל־מאני־פעסטן האבן די בריטישע ווייליער מיט א ריזיקער מערהיים גומטער חייסן זייערן.

די "נאציאנאלע" רעגירונג וועט דערווייל פסתמא אנהאלטן ווייטער איר קאָאליציע כאראקטער, — ביז די קאנסערוואטיוון וועלן מיט דער הילף פון מאקדאנאלדן און סעמועלן דורכפירן די זייער אומ־פאפולערע עקאנאמישע רעפארמען אין לאנד. ניט טראגנדיק אויף זיך אליין די אחריות פאר זיי. אבער זייער לאנג וועט די דאזיקע שותפות ניט אנהאלטן.

ראמזיי מאקדאנאלד האט אין זיינע וואל רעדעס פארזיכערט, אז ער איז פארבליבן "לייבאר". אויב דאס איז אזוי, וועט ער לאנג ניט קאנען מיטארבעטן מיט זיינע קאנסערוואטיווע חברים, וועלכע, פילנדיק זייער איצטיקע מאכט, וועלן זיך ווייניק רעכענען מיט זיינע מיינונגען. אויסער די באלדיקע עקאנאמישע פראבלעמען, וועט זיך מאקדאנאלדן אבער אפט אויסקומען צוזאמענשטויסן זיך מיט די קאנ־סערוואטיוון אין א גאנצער רייע אינערלאכע און אויסערלאכע פאָלי־טישע פראגן, אין וועלכע ער גייט זיך מיט זיי גרינדלאך פאנאנדער.

און פונקט אזוי וועט סער הערבערט סעמועל מוזן קומען אין צוזאמענשטויס מיט זיינע קאנסערוואטיווע חברים. וועלכע וועלן זי־כער וועלן אויסנוצן זייער אבסאלוטע מאכט פארן דורכפיר פון א הויי־כע־טאריפן פראגראם. אויף וועלכן ער וועט ניט קאנען איינגיין.

די קאנסערוואטיוון וועלן אזוי פריער אדער שפעטער באזייר־טיקן זייערע שותפים. וועלכע האבן ניט קיין וואגיקע שטיצע אינם פארלאמענט.

נאך אט דער באזייטיקונג וואלט עס געווען דער פליכט פון די קאנסערוואטיוון צו פארריכטן נייע וואלן. — ווייל זייער מאנדאט פון די ווייליער איז בלויז פאר א נאציאנאלער רעגירונג. ווען זיי זאָלן אבער דאס אפילו טאָן, וועט זייער סטראטעגישע פאזיציע דאן זיין אזא גינ־סטיקע, אז זיי וועלן קאנען זיין געזיכערט מיט א נייעם גרויסן זיג.

דעם זיג האבן אזוי אפנהאלטן די קאנסערוואטיוון, אין ניט מאקדאנאלד און ניט די ליבעראלן פארבונדן מיט זיי.

אמעריקאנער 'איד. קאָנפליקטן' איז עסטרייך

ספעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא"
פון מ. א. טענענבלאט

אין ווין זיינען לעצטנס פארגעקומען עטלאכע כאראקטעריסטישע אינצי־דענטן צווישן אמעריקע און עסטרייך. חילה, ניט קיין אינטערנאציאנאלע קאנפליקטן צווישן ביידע מלוכות. דער־צו איז עסטרייך צו שוואך און אמעריי־קע צו ווייט איבערן ים, א חוץ דעם האט דאס קליינע ארימע עסטרייך ניט קיין ארמיי, ניט קיין פלאט און ניט קיין נעלט. אדרבא, עס הערשט א שטארקע ליבע אין עסטרייך לגבי אמע־ריקע. אפילו די שאוויניסטישסטע נא־ציאנאל־דייטשע פארטיען עסטרייכס, וואס באאומרואיקן די גאנצע וועלט מיטן סטיכשיל דראנג אנצושליסן זיך אן דייטשלאנד און האבן איינגעריכן די פינאנצן און די עקאנאמיק פון האלב אייראפע אין א שווערן קריזיס דורך דעם אומגליקלאכן פראיעקט פון די צאָל־אונע צווישן עסטרייך און דייטש לאנד, אפילו אלע די דייטש־נאציאנא־לע שאוויניסטן פון דעם ביטער פארד־קבצ׳נ׳טן עסטרייך וואלטן זיך תיכף אנגעשלאסן דוקא דעם רייכן פעטער אמעריקע, ווען אנקל סעם וואלט נאר געראט א שטיקל אפעטיט איינצושלינ־גען עסטרייך. דער דאלאר איז אלץ אן אידעלע מטבעה און פאר גאלדענער וואלייוטע קען מען אין דער היינטיקער שווערע צייט קויפן אין עסטרייך אפילו דעם הייליקן אנשלוס־אידעאל. נויט ברעכט אייזן און פאר גאלד קען מען פטור ווערן פון ביידע צוואנג. דאס דייטש־נאציאנאלע פאלקסליד, וואס ווערט געזונגען שטאלץ פון יעדן סטו־דענט אויף זיין נאס, ווייל ער האט באר־שאפן דעם אייזן (אויף וואפן) וועט זיך גאן פארוואנדלען אין א הילכיקן הימן אויפן גאלד. זיי וועלן אויף רעכט פאר־לאזן דעם ווייניגר אינוועסטיטעט מיט די רעגיערונג אויבערפאלן אין שלעג־גערייען אויף אידן עטלאכע מאל אין יאר. איר קענט לייכט פועל׳ן ביי זיי, איבערפעלקע זיך אליין אויף אמעריי־קאנער אינוועסטיטן, אויב מ׳וועט זיי נאר דערלויבן שלאגן אידן אין אמע־ריקע אנשטאט אין עסטרייך.

מ׳דארף אלזא נאך לאנג ניט מורא האבן פאר א קריגערישן אדער דיפלא־מאטישן סכסוך צווישן עסטרייך און אמעריקע. דערווייל האבן מיר דא נע־האט עטלאכע אמעריקאנישע־עסטרייכי־שע אינצידענטן בלויז אן אנדזלאכע ענדערונג אין דער פסיכאלאָ־גיע פון די געזיינלאך קאנסערוואטיווע און ליבעראלע מערסטע ברי־טישע ווייליער, און זיי זיינען מער געגיגנט געווארן צום סאציאליזם.

איבער דעם דורכפאל פון דער ארבעטער פארטיי וועט מען דערפאר מוזן אורטיילן ניט לויט דער צאל דעפוטאטן וואס זי האט דערווייל, — זי האט אלצאיינס ניט געקאנט דערווארטן קיין מער־הייט אינם פארלאמענט. — נאר לויט דער צאל שטימען וואס זי האט געקראגן אין די וואלן. וועגן די דאזיקע ציפערן וועלן מיר זיך דערווייסן ערשט שפעטער.

דערפאר איז אבער איצט שוין גאנץ קלאר, אז רייטנדיק אויף דער נאציאנאלער רעגירונג האט די קאנסערוואטיווע פארטיי ארייג־געמארשירט צו אומדערווארטערטער אבסאלוטער מאכט, און אין דעם נייעם פארלאמענט וועט זי האבן א מערהיים פון אן ערך דריי צו איינס קעגן דער אפאָזיציע קאמבינירט מיט אירע איצטיקע שותפים.

די קאנסערוואטיווע פארטיי האט פארן לעצטן יאר כסדר גע־קעמפט פאר נייע וואלן. זייענדיק זיכער, אז זי האט גוטע שאנסן צו געווינען די וואלן. לאיד דזשארדזש האט אויך מורא געהאט פאר א קאנסערוואטיוון זיג, אין דערפאר האט ער אנגעשטריינגט אלע זיינע כחות צו האלטן זיינע נאָכפאלגער צוזאמען אויף דער זייט פון דער ארבעטער רעגירונג און איפצוהאלטן זי ביים לעבן.

אבער ניט אפילו די אפטימיסטישסטע קאנסערוואטיוון און ניט לאיד דזשארדזש האבן געקאנט דערווארטן אזא גוואלדיקן זיג פאר די קאנסערוואטיוון. ווי זיי האבן איצט געהאט. אין בעסטן פאל וואלט מען געקאנט דערווארטן פאר זיי א קליינע מערהיים קעגן די קאמבי־נירטע כחות פון די ארבעטער און ליבעראלן אינם פארלאמענט. און א שטארקע אפאָזיציע צו זייער פאליטיק וואלט זיי זייער געשטערט אין זייערע פלענער.

איצט האבן זיי אבסאלוט א פרייע האנט אינם פארלאמענט. אמת, זיי זיינען נאך עמוואס געבונדן מיט זייערע שותפים, די ליבע־ראלן און די נאציאנאלע ארבעטער. אבער די פירער פון אט די אלע דריי פארטיין האבן אין קליין ניט זאל ניט באזונדערע וואל־מאניפעסטן מיט באזונדערע פראגראמען, וואס ווייזן, אז דער בונד צווישן זיי איז זייער א לויזער. די קאנסערוואטיוון קאנען איצט מיט רעכט קומען מיט דער טענה, אז פון אלע דריי וואל־מאני־פעסטן האבן די בריטישע ווייליער מיט א ריזיקער מערהיים גומטער חייסן זייערן.

די "נאציאנאלע" רעגירונג וועט דערווייל פסתמא אנהאלטן ווייטער איר קאָאליציע כאראקטער, — ביז די קאנסערוואטיוון וועלן מיט דער הילף פון מאקדאנאלדן און סעמועלן דורכפירן די זייער אומ־פאפולערע עקאנאמישע רעפארמען אין לאנד. ניט טראגנדיק אויף זיך אליין די אחריות פאר זיי. אבער זייער לאנג וועט די דאזיקע שותפות ניט אנהאלטן.

ראמזיי מאקדאנאלד האט אין זיינע וואל רעדעס פארזיכערט, אז ער איז פארבליבן "לייבאר". אויב דאס איז אזוי, וועט ער לאנג ניט קאנען מיטארבעטן מיט זיינע קאנסערוואטיווע חברים, וועלכע, פילנדיק זייער איצטיקע מאכט, וועלן זיך ווייניק רעכענען מיט זיינע מיינונגען. אויסער די באלדיקע עקאנאמישע פראבלעמען, וועט זיך מאקדאנאלדן אבער אפט אויסקומען צוזאמענשטויסן זיך מיט די קאָנ־סערוואטיוון אין א גאנצער רייע אינערלאכע און אויסערלאכע פאָלי־טישע פראגן, אין וועלכע ער גייט זיך מיט זיי גרינדלאך פאנאנדער.

און פונקט אזוי וועט סער הערבערט סעמועל מוזן קומען אין צוזאמענשטויס מיט זיינע קאנסערוואטיווע חברים. וועלכע וועלן זי־כער וועלן אויסנוצן זייער אבסאלוטע מאכט פארן דורכפיר פון א הויי־כע־טאריפן פראגראם. אויף וועלכן ער וועט ניט קאנען איינגיין.

די קאנסערוואטיוון וועלן אזוי פריער אדער שפעטער באזייר־טיקן זייערע שותפים. וועלכע האבן ניט קיין וואגיקע שטיצע אינם פארלאמענט.

נאך אט דער באזייטיקונג וואלט עס געווען דער פליכט פון די קאנסערוואטיוון צו פארריכטן נייע וואלן. — ווייל זייער מאנדאט פון די ווייליער איז בלויז פאר א נאציאנאלער רעגירונג. ווען זיי זאָלן אבער דאס אפילו טאָן, וועט זייער סטראטעגישע פאזיציע דאן זיין אזא גינ־סטיקע, אז זיי וועלן קאנען זיין געזיכערט מיט א נייעם גרויסן זיג.

דעם זיג האבן אזוי אפנהאלטן די קאנסערוואטיוון, אין ניט מאקדאנאלד און ניט די ליבעראלן פארבונדן מיט זיי.

חסידים דערציילן, אז ר׳ מאיר אנשל, דער שמאס-פאָטער פון די ראָטשילדס, איז געווען א משרת ביי דעם טשאָרטקאָווער רב

פון מ. בראבאן

די אידישע פרעסע איז אנומלטן געווען פול מיט סענסאציעס וועגן דעם ערב־באנקראט פון די ראטשילדס אין ווין. עס וועט דערפאר זיין אינ־טערעסאנט איבערצוגעבן א לענגערע, וואס איז פארשריבן אין א מערהיים פון אן ערך דריי צו איינס קעגן דער רעגירונג אויף שטארק באשגיידן די מלוכה סובסידיע פארן בורגער־טעאַ־טער. אלס מלוכה טעאטער איז עס כמעט פולקאם ריין פון אידן. עס הערשט אזא א פיל שארפערער אנ־טיסעמיטישער קורס בנוגע פערסאנאל אין אנסאמבל ווי אין די אלטע קייזער־לאכע צייטן. מאקס ריינהארדט האט שוין לאנג אפעטיט אויפן וויינער בור־גער־טעאטער, ער איז אפשר דער אייני־ציקער, וואס קען מיט זיין רעזשיס באַ־פרייען דעם שטאט פון די שווערע דע־פיציטן, וועלכע די רעגירונג מיט טראגן אויף ביי דער מלוכה אפעראַ, ווייל אין די ביידע שטאטס טעאטערס הערשט אנטיסעמיטישע פראָטעקציע ווירט־שאפט. מ׳לאזט ניט אריין אהין אפילו די פעאטערס קונסט־כחות פון דער וועלט. אויב זיי זיינען אידן אדער אפי־לו מיט א חשד פון א טראפן אידיש בלוט. פאלן טאקע ביידע מלוכה־טע־טערס כסדר טיפער אראָפּ, סיי קינסט־לערישע סיי געשעפטלאך. אצינד, ווען דער שטריק ליגט אלעטיק אויף האלז, דערט מען שוין פון צומאכן ביידע טע־אטערס, ווייל ס׳איז ניטאָ מיט וואס צו באצאלן די אנסאמבלס און די גוואלדיקע רעשיען (פון צייט צו צייט ווערט אויפגעפירט א "אידישע" פיע־סע, מאכט מען טאקע א געשעפט, אבער א גאנץ יאר זיינען די קאסעס ליידיק).

איז די אנטיסעמיטישע קאמארילא אין ביידע טעאטערס אביסל ווייניגער געוואָרן. זאָל שוין זיין מיט הילף פון ריין אידישער. ביידע אינציד־ענטן האבן א שייכות מיט דער עסטרייכישער רע־גירונג. איינער באטרעפט דעם עענגליש אידישן אקטיאר און רעזשיסאר יאזעף שילדקרויט און דער אנדערער האט זיך אפגעשפילט ארום דעם גרויסן גע־לערנטן און קלייגעס משומד פראפעס־סאר רעדליך פון דעם הארוואַרד אוניי־ווערסיטעט. ביידע האבן זיך פאר־ביינקט פון אמעריקע נאך זייער אל־טער עסטרייכישער היים און ביידע האבן זיך אפגעוזוכט תיכף מפטיר לגיטן עכטן שטייגער פון עסטרייכישן אנטי־סעמיטיזם.

דאס ווינער בורגער־טעאטער (דאס פריערדיקע קייזערלאכע הויף־טעאטער) מאכט שלעכטע געשעפטן, דער גוואל־דיקער דעפיציט פאלט אויפן חשבון פון מלוכה בודזשעט און ביי דער איצ־טיקער כאנירונג פון עסטרייך מוז די רעגירונג אויך שטארק באשניידן די מלוכה סובסידיע פארן בורגער־טעאַ־טער. אלס מלוכה טעאטער איז עס כמעט פולקאם ריין פון אידן. עס הערשט אזא א פיל שארפערער אנ־טיסעמיטישער קורס בנוגע פערסאנאל אין אנסאמבל ווי אין די אלטע קייזער־לאכע צייטן. מאקס ריינהארדט האט שוין לאנג אפעטיט אויפן ווינער בור־גער־טעאטער, ער איז אפשר דער אייני־ציקער, וואס קען מיט זיין רעזשיס באַ־פרייען דעם שטאט פון די שווערע דע־פיציטן, וועלכע די רעגירונג מוז טראגן אויף ביי דער מלוכה אפעראַ, ווייל אין די ביידע שטאטס טעאטערס הערשט אנטיסעמיטישע פראָטעקציע ווירט־שאפט. מ׳לאזט ניט אריין אהין אפילו די פעאטערס קונסט־כחות פון דער וועלט. אויב זיי זיינען אידן אדער אפי־לו מיט א חשד פון א טראפן אידיש בלוט. פאלן טאקע ביידע מלוכה־טעאַ־טערס כסדר טיפער אראָפּ, סיי קינסט־לערישע סיי געשעפטלאך. אצינד, ווען דער שטריק ליגט אלעטיק אויף האלז, דערט מען שוין פון צומאכן ביידע טע־אטערס, ווייל ס׳איז ניטאָ מיט וואס צו באצאלן די אנסאמבלס און די גוואלדיקע רעשיען (פון צייט צו צייט ווערט אויפגעפירט א "אידישע" פיע־סע, מאכט מען טאקע א געשעפט, אבער א גאנץ יאר זיינען די קאסעס ליידיק).

איז די אנטיסעמיטישע קאמארילא אין ביידע טעאטערס אביסל ווייניגער געוואָרן. זאָל שוין זיין מיט הילף פון ריין אידישער. ביידע אינציד־ענטן האבן א שייכות מיט דער עסטרייכישער רע־גירונג. איינער באטרעפט דעם עענגליש אידישן אקטיאר און רעזשיסאר יאזעף שילדקרויט און דער אנדערער האט זיך אפגעשפילט ארום דעם גרויסן גע־לערנטן און קלייגעס משומד פראפעס־סאר רעדליך פון דעם הארוואַרד אוניי־ווערסיטעט. ביידע האבן זיך פאר־ביינקט פון אמעריקע נאך זייער אל־טער עסטרייכישער היים און ביידע האבן זיך אפגעוזוכט תיכף מפטיר לגיטן עכטן שטייגער פון עסטרייכישן אנטי־סעמיטיזם.

דאס ווינער בורגער־טעאטער (דאס פריערדיקע קייזערלאכע הויף־טעאטער) מאכט שלעכטע געשעפטן, דער גוואל־דיקער דעפיציט פאלט אויפן חשבון פון מלוכה בודזשעט און ביי דער איצ־טיקער כאנירונג פון עסטרייך מוז די רעגירונג אויך שטארק באשניידן די מלוכה סובסידיע פארן בורגער־טעאַ־טער. אלס מלוכה טעאטער איז עס כמעט פולקאם ריין פון אידן. עס הערשט אזא א פיל שארפערער אנ־טיסעמיטישער קורס בנוגע פערסאנאל אין אנסאמבל ווי אין די אלטע קייזער־לאכע צייטן. מאקס ריינהארדט האט שוין לאנג אפעטיט אויפן ווינער בור־גער־טעאטער, ער איז אפשר דער אייני־ציקער, וואס קען מיט זיין רעזשיס באַ־פרייען דעם שטאט פון די שווערע דע־פיציטן, וועלכע די רעגירונג מוז טראגן אויף ביי דער מלוכה אפעראַ, ווייל אין די ביידע שטאטס טעאטערס הערשט אנטיסעמיטישע פראָטעקציע ווירט־שאפט. מ׳לאזט ניט אריין אהין אפילו די פעאטערס קונסט־כחות פון דער וועלט. אויב זיי זיינען אידן אדער אפי־לו מיט א חשד פון א טראפן אידיש בלוט. פאלן טאקע ביידע מלוכה־טע

מעלדונג פון אמעריקאנער שפּינאָזא אינ־סטיטוט, אידישע אָפּטיילונג

אין 1932 וועט די נאַנצע ציוויל־זירטע וועלט פייערן דעם 300טן גע־בורטסטאָג (נאָוועמבער דעם 24טן, 1932), פון דעם גרויסן פילאָזאָף—איד ברוך שפּינאָזאַ, דער שאַפער פון דער „עטיק".

שפּינאָזאס פילאָזאָפישער סיסטעם איז געוואָרן דער ווינקלשטיין פון דעם מאָדערנעם דייטשקען און עס איז היינט שווער אָנצוזאָגן, וועלכן עס איז גע־ביט פון דער מענשלאַכער אנטוויקלונג.

וואו דער איינפלוס פון דעם אמסטער־דאַמער נזיר זאָל זיך ניט לאָזן פעסט־שטעלן.

עס וועלן דערשיינען מאָנאָגראַפיעס און זאַמלביכער לכבוד אים אין אַלע לענדער און אין אַלע שפּראַכן; אין דעם גרויסן כאָר פון פעלקער, וואָס וועלן אויסדריקן זייער יראת הכבוד פאַר שפּינאָזאַן, דאַרף זיכער ניט פעלן די שטימע פון דעם מאָדערנעם אידן.

דער אידישער אָפּטייל פון דעם אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינסטיטוט האָט דעריבער באַשלאָסן אַרויסצוגעבן אַ גרויסן זאַמלבוך מיט אָריגינעלע, ספּעציעל געשריבענע אָפּהאַנדלונגען וועגן שפּינאָזאס לעבן, פילאָזאָפיע און ווירקונג אויף די ווייטערדיקע דורות. דער זאַמלבוך גייט אַרויס אין דעם זעל־ביקן גרויסן פאָרמאַט און פּראַכטפולן געבונדן, ווי די אָפיציעלע אויסגאַבן פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן שפּינאָזאַ געזעלשאַפט.

אין זאַמלבוך נעמען אָנטייל: אַנ־לעוויטש (ווילנע), דר. חיים באַראַ־דיאַנסקי (בערלין), דר. יעקב גאָרדאָן (ווילנע), ה. וואַטאָן (ניו יאָרק), דר. זעליגמאַן (בערלין), י. טוועדסקי (באָס־טאָן), ל. לעהרער (ניו יאָרק), נ. מענעס (בערלין), וו. נאַטאַנסאָן (שיקאַגאָ), דר. א. סוהל (לייפּציג), דר. ה. פראַנק (נר־יאָרק), מ. פישלער (ניו יאָרק), מ. ל. ראַבינער (ניו יאָרק), דר. י. שאַצקי (ניו יאָרק). אויך זיינען איינגעלאָדן געוואָרן: דר. חיים זשיטלאָווסקי, דר. חיים גרינבערג, דר. א. קאַראַליניק און אַנדערע.

דאָס בוך ווערט אַרויסגעגעבן אין אַ קליינער צאָל עקזעמפּלאַרן נאָר פאַר אַבאָנענטן. דער אַבאָנירן פּרייז איז $1.50. דער נאָרמאַלער פּרייז פאַר אַזאַ בוך איז $3.50.

אַלע אינפאָרמאַציעס און באַשטעל־לונגען פאַר דעם זאַמל־בוך קען מען אַריינשיקן צום סעקרעטאַר: י. יודקאָוו, אידישע אָפּטיילונג אמעריקאַנער שפּי־נאָזאַ אינסטיטוט, 320 פינפטע עוועניו ניו יאָרק.

חסידים דערציילן, אַז ר' מאיר אנשל, דער שטאַם־פאָטער פון די ראַטשילדס איז געווען אַ משרת ביי דעם טשאַרטקאָווער רב

(שלוס פון זייט 2)

— מאיר אנשל! — האָט דער רבי אויסגערופן — דו ביזט אַ איד אַ צדיק! דערפאַר זאָל דיר דער אויבערשטער געבן גרויס הצלחה אין רות זאָל זיך האַלטן ביי דיר, ביי דיינע קינדער און קינדס קינדער!

און דעם רבינ'ס ר' הערשעלעס בר־כה איז טאַקע מקוים געוואָרן.

— היינט — דערציילן די חסי־דים — נעפינט זיך טאַקע אַ קאַפּיע פון אָט דער מעשה איינגעפאַסט אין גאָלד ביי אַלע ראַטשילדס איינציקלאַך, און בעת יעדן יאָרצייט פון ר' מאיר אַנשלען, אָדער ווען עס הויבט אָן ביי די ראַטשילדס צו גיין שלעכט אין געשעפט — נעמט מען אַרויס די קאַ־פּיע פון דער פּנקס מעשה און מען לייענט דורך די געשיכטע, כדי זיך אַ מוסר האַשכּלה צוצונעמען . . .

דער ראַטשילדס זאָגן די טשאַרטקאָ־ווער חסידים — האַלטן דאָס פאַר אַ סגולה, אַז די נעשעפטן זייערע זאָלן זיך פאַרגרעסערן . . .

צי האָט איצט דער ווינער ראַט־שילד אויך זיך געהייסן פאַרלייענען די מעשה? . . . דאָס וויסן מיר ניט.

סטאָרקיפּערס!

איצט איז די צייט:

סייל פּאַסטערס

צוצוציען די קונים צו אייער סטאָר און פאַרקויפן אייער ווינטער סחורה — שפּעטער וועט שוין זיין צו שפּעט! און דער בעסטער מיטל ווי אַזוי צו פּאָפּולאַריזירן אייער געשעפט און צוציען די קונים איז דורך שיינע אַטראַקטיווע

מיר מאכן אַלערליי פּאַסטערס צו די סאַמע מעסיקסטע פּרייזן — מיר שטעלן צו די "קאַטס" (בילדער), מיר שרייבן פאַר אייך אויס די טעקסטן און אַלע נויטיקע סלאָגאַנס און מיר שטעלן צוזאַמען דאָס פּאַסטער לויט יעדער אַר־טיסטישער פּינקטלאַכקייט. אַלץ וואָס איר דאַרפט טאָן איז צושיקן אונז די פּרייזן פון די אַרטיקלען וואָס איר ווילט אַרויסשטעלן אויפ'ן סייל, — און מיר טוען דאָס איבעריקע און מיר שיקן אַרויס די פּאַסטערס

אין 24 שעה

שיקט אונז די קאָפּיע אָדער שרייבט פאַר ווייטערע איינצעלהייטן צו

THE ISRAELITE PRESS

165 Selkirk Ave., East — Winnipeg

Robin Hood FLOUR

די דאָזיקע טעל איז גאַראַנטירט צו געבן צופרידנהייט. אָדער איר קריגט אייער געלט צוריק.

גליק און ראַכע

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון א. א.

(פאָרזעצונג)

— אויס פאַרצווייפלונג האָב איך געשאָסן אויף זיי און איין דייטער איז פאַרוואונדעט געוואָרן און ער איז אַראָפּגעפאַלן פונם פערד. איך האָב פּרובירט אַנטלויפן אָבער עס איז מיר ניט געלונגען. מען האָט מיר געכאַפּט און מען האָט מיר געבראַכט אין דער טורמע פון קאַנסטאַנטינאָ־פּאָל.

ער האָט אַ מאַמענט געשווינען, זיין געזיכט איז געווען בלאַס און דאָן האָט ער ווייטער פאָרטגעזעצט.

— די דיכטער וואָס האָבן מיר פּראָצעסירט האָבן ניט געקוקט אויף מיינע קלאָגעס, זיי האָבן מורא גע־האַט פאַר דעם הויכן באַאַמטן, וועל־כער האָט מיר אָנגעקלאָגט. וואָס האָבן געהאָלפן מיין שבועה און מיינע עדות, וועלכע האָבן געוואוסט, דאָס איך האָב געמאַכט די דערפינדונג, איך בין פאַראורטיילט געוואָרן צו פינף יאָר געפענגניש.

— איך האָב אויס פאַרצווייפלונג צעבראָכן דעם הילצערנעם פאַרענץ לע בען וועלכן איך בין געשטאַנען און איך האָב זיך געוואָרפן אויף די ריכ־טער, איך וואָלט זיי פיליייכט דער־וואָרגן, ווען מען וואָלט מיך ניט צו־ריקגעהאַלטן.

זיין אויפרעגונג איז געווען שרעק־לאַך און ער האָט פאַרשטעלט זיין גע־זיכט מיט די הענט.

— איך האָב זיך געפילט נאַענט צו משוגעת, — האָט ער גערעדט מיט אַ פאַרשטיקטער שטימע, — דאָס איז אַלזאָ דער גורל פון דעם מענשן צו גיין צום גרונד פאַר אַ דערהאַבענער אידייע וואָס ער האָט באַשאַפן.

— ניין, עס איז ניטאָ קיין גערעכ־טיקייט אויף דער וועלט, דער שוואַ־כער מוז ליגן אונטערוואָרפן פאַר דעם שטאַרקן, ווי גוט און איידל דער ערשטער זאָל ניט זיין.

— עס איז מיר געלונגען צו אַנט־לויפן פון דער טורמע, איך בין גע־פאָרן אַרריאַנאַפּאָל און איך בין דאָרט געווען אַ צייט אַרבעטנדיק ראַכע פלעגער.

— נאָך איין מאָל האָט מיר דאָס גליק געשיינט, מיין האַרץ איז ווי־דער געגעפילט געוואָרן מיט פרייד, אָבער אויך דאָ האָט מען מיר שענד־לאַך באַטראָגן.

— איך בין אַנטלאָפן אין די בערג, דער צוויט פון מיין לעבן איז נאָר די ראַכע. ביי נאַט, די טערקישע רע־גירונג זאָל טייער באַצאָלן, דערפאַר וואָס זי האָט אַן אומשולדיקן פאַראורט־טיילט.

— איך בין דאָרום איבערפאָלן דעם אַריענט עקספּרעס צוג, איך האָב גע־וואוסט דאָס אין צוג וועלן זיך געפינען פילע דייטשע פּאַסאַזשירן און די טערקישע רעגירונג וועט מוזן אויס־צאָלן דאָס אויסלייען געלט, אום ניט צו פאַרקריגן זיך מיט דער דייטשער רעגירונג.

— וואָלט איך געפאַנגען טערקישע אַנטערטאַנען, דאָן וואָלט די רעגי־רונג פונם סולטאַן קיין איין פּיאַסטער ניט געגעבן און זי וואָלט זיי רואיק געלאָזט בלייבן אין געפענגניש.

— די רעגירונג וועט איצט פּרובי־רן מיך און מיינע אַרויסהעלפער צו כאַפּן, אָבער איך האָב זיך שוין פאַר־זאָרגט ניט אַריינצופאָלן אין די הענט פון דער פּאָליציי.

— און ווען אַז אומגליק זאָל מיט מיר טרעפן, דאָן וועל איך נאָך אַמאָל געפינען אַ וועג ניט אַריינצופאַלן אין זייערע טיראַנישע הענט.

זיין האַנט האָט באַרירט דעם רע־וואָלווער און זיינע אויגן האָבן צאָרן־דיק געבלישטשעט, ער וועט פאַרשטיין ווי צו שטאַרבן אין אַ נויט.

די געפאַנגענע האָבן אים אויס־מערקואַם אויסגעהערט און ווען ער האָט איצט אָנגעשפּאַרט זיין קאָפּ אין זיין האַנט, האָבן זיי זיך צוגעבוגן, דאָס זיי האָבן נאָך קיינמאָל ניט גע־זען אַ שענערן, אינטערעסאַנטערן און דאָך אַזאַ זאָנדערבאַרן מאַן אַלס דער דאָזיקער פירסט פון די בערג.

פּלוצלונג האָט אַנטאַסיאָס ווילד אויפגעשפּרונגען, אַזוי ווי ער וואָלט חרטה געהאַט וואָס ער האָט זיי דער־ציילט זיין געשיכטע, אָן אַ וואָרט צו זאָגן האָט ער זיך אָפּגעקערט פון זיי און אין נעקסטן אויגנבליק אין ער פאַרשוואונדן געוואָרן הינטער די בוי־טער.

קאַפּיטל 18

אַ בייער גייסט

אויף דעם ברייטן הויף פון דער אַל־טער געבייַדע, וואָס סטאַניסלאָוס לוי בינסקי האָט געקויפט זיינען געשטאַ־נען די באַאַמטע פונם הויז מיט לאַמ־טערנעס אין די הענט אום צו באַ־זיך דאָס ברענענדע בוים אָנגעבוינען אַן אַ זייט און מיט אַ שטאַרקן קלאַפּ האָט זיך עס אַוועקגעלייגט אויפן טיש. די ליכט זיינען פאַרלאָשן געוואָרן און אַ טיפע טונקלקייט האָט אָנגעפילט דעם זאַל.

אַ ווילדער שרעקנס געשריי האָט עליזאַבעט אַרויסגעלאָזן. זי האָט זיך די דאָזיקע נאַכט צוויי מאָל דערשראָ־קען און האַלב אָנמעכטיק איז זי גע־זונקען אין די אַרעמס פון איר גע־ליבטן.

די דינער פון הויז האָבן שנעל גע־בראַכט אַ לאָמפּ, סטאַניסלאָוס האָט זיין כלה צוגעפירט צו אַ סאָפע און ער האָט זי אַוועקגעלייגט.

— אַרימע עליזאַבעט, ווי שטאַרק דו האָסט זיך דערשראָקן — האָט ער געמורמלט.

זי האָט לאַנגזאַם אויפגעעפנט אי־רע אויגן און זי האָט שטאַרקלאַך גע־שמאַמלט:

— אָ, סטאַני, דאָס איז געווען אַ בייזער גייסט.

— מיין קינד — האָט דער אַלטער גייסטלאַכער געזאָגן אומרואיק, — זייט ווען ביזטו געוואָרן אַזוי אַבער־גלויביש?

עליזאַבעט האָט ביטער געוויינט.

— פאָטער, — האָט זי געזאָגט, — דו ווייסט, דאָס איך בין קיינמאָל ניט פון די געפאַנגענע און דורכפאַרן די געגנט, אום זיך צו אויבערצייגן אויב אים דראָעט ניט קיין פאַרראַט.

דער באַרן אויף וועלכן מען איז איצט געגאַנגען איז געווען זייער זומ־פיק — די געפאַנגענע האָבן אויס־געטאָן זייערע שטיוול, און צו קאָנען בעסער מאַרשירן.

קאַרלאַ פלעטי האָט זיך קוים גע־קאָנט שלעפן. זיין געזיכט איז געווען אָפּגעצערט און זיינע אויגן זיינען גע־ווען טיף איינגעגראָבן אין זייערע לעכער. זיין פידל האָט ער ניט אָפּ־געלאָזט פון זיך. ער האָט באַשלאָסן אויך אין קבר זי מיטצונעמען.

מיראַנאַ איז געווען געריכט קוקן־דיק אויף דעם אומגליקלאַכן קינסט־לער, וועלכער האָט פאַרגעשטעלט אַ בילד פון יאָמער, זי האָט געפילט, ווי שרעקלאַך ער מוז ליידן.

דאָס עלנט פון איר אייגענער פריינט האָט איר געמאַכט צו פאַרגעסן אין אירע אייגענע ליידן, שטום און גע־עמורמלט שוידערנדיק און ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער, מען זאָגט צווישן פאַלק, דאָס ווען אַזאַ בוים פאַלט אום, דאָן מוז אין דעם דאָזיקן יאָר איינער פון דער הויז שטאַר־בען.

— און גראַד איז די בוים אומגע־פאַלן ווען איך מיט עליזאַבעטן האָבן געדערט פונם בוים, וואָס מיר וועלן מאַכן נעקסטן יאָר.

ער האָט אַ ציטער געטאָן:

— מיין גאָט, ווי קאָן איך זיין אַזוי אָבערגלויביש, ווי נאַריש דאָס איז, קיינע גייסטער איבערהויפּט עק־זיסטירן ניט.

ער האָט איינגעבויגן זיין קאָפּ און ער האָט שטיל געבעטן:

— אַ, פאָטער אין הימל, שיץ מיין עליזאַבעטן פון אַלע געפאָרן, אַ, נעם ניט צו ביי מיר מיין גליק.

קאַפּיטל 19

אין העכסטער געפאָר

נעענטער איז געוואָרן די שטונדע אין וועלכער עס האָט געזאָלט אָנקו־מען דאָס אויסלייען געלט פאַר די גע־פאַנגענע און אַנאַסטאַסיאָס איז גע־וואָרן אַלץ מער אומרואיקער.

אָפט פלעגט ער זיך דערוויי־טערן פון די געפאַנגענע און דורכפאָרן די געגנט, אום זיך צו אויבערצייגן אויב אים דראָעט ניט קיין פאַרראַט.

דער באַרן אויף וועלכן מען איז איצט געגאַנגען איז געווען זייער זומ־פיק — די געפאַנגענע האָבן אויס־געטאָן זייערע שטיוול, און צו קאָנען בעסער מאַרשירן.

קאַרלאַ פלעטי האָט זיך קוים גע־קאָנט שלעפן. זיין געזיכט איז געווען אָפּגעצערט און זיינע אויגן זיינען גע־ווען טיף איינגעגראָבן. אין זייערע לעכער. זיין פידל האָט ער ניט אָפּ־געלאָזט פון זיך. ער האָט באַשלאָסן אויך אין קבר זי מיטצונעמען.

מיראַנאַ איז געווען געריכט קוקן־דיק אויף דעם אומגליקלאַכן קינסט־לער, וועלכער האָט פאַרגעשטעלט אַ בילד פון יאָמער, זי האָט געפילט, ווי שרעקלאַך ער מוז לייַדן.

דאָס עלנט פון איר אייגענע פריינט האָט איר געמאַכט צו פאַרגעסן אין אירע אייגענע ליידן, שטום און גע־דולדיק האָט זי אַלעס איבערגעטראָגן, אום אים ניט צו פאַרשאַפן מער ליידן דורך איר קלאָגן.

אויף זיי ביידן האָט אַנטאַסיאָס זעלטן וואָן געקוקט, ווערנט צו די אַנ־דערע געפאַנגענע איז ער געווען העפ־לאַך, ער פלעגט זיי אויפמאָדערן אים צו דערציילן פון זייער פאַטערלאַנד און די דאָזיקע דערציילונגען האָבן גע־שיינט אַז זיי פאַראינטערעסירן אים.

די געפאַנגענע האָבן אים געמוזט דערציילן זייערע פאַרהעלטעניסע, אויב זיי זיינען פאַרהייראַט און וואָס עס האָט זיי געפירט צום אַריענט. אויף פון בערלין האָבן זיי אים געמוזט אים אַלעס דערציילן.

(פאָרטזעצונג קומט)

מעלדונג פון אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינ־סטיטוט, אידישע אָפּטיילונג

אין 1932 וועט די נאַנצע ציוויל־זירטע וועלט פייערן דעם 300טן גע־בורטסטאָג (נאָוועמבער דעם 24טן, 1932), פון דעם גרויסן פילאָזאָף—איד ברוך שפּינאָזאַ, דער שאַפער פון דער „עטיק".

שפּינאָזאס פילאָזאָפישער סיסטעם איז געוואָרן דער ווינקלשטיין פון דעם מאָדערנעם דייטשקען און עס איז היינט שווער אָנצוזאָגן, וועלכן עס איז גע־ביט פון דער מענשלאַכער אנטוויקלונג.

דער אידישער אָפּטייל פון דעם אמעריקאַנער שפּינאָזאַ אינסטיטוט האָט דעריבער באַשלאָסן אַרויסצוגעבן אַ גרויסן זאַמלבוך מיט אָריגינעלע, ספּעציעל געשריבענע אָפּהאַנדלונגען וועגן שפּינאָזאס לעבן, פילאָזאָפיע און ווירקונג אויף די ווייטערדיקע דורות. דער זאַמלבוך גייט אַרויס אין דעם זעל־ביקן גרויסן פאָרמאַט און פּראַכטפולן געבונדן, ווי די אָפיציעלע אויסגאַבן פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן שפּינאָזאַ געזעלשאַפט.

אין זאַמלבוך נעמען אָנטייל: אַנ־לעוויטש (ווילנע), דר. חיים באַראַ־דיאַנסקי (בערלין), דר. יעקב גאָרדאָן (ווילנע), ה. וואַטאָן (ניו יאָרק), דר. זעליגמאַן (בערלין), י. טוועדסקי (באָס־טאָן), ל. לעהרער (ניו יאָרק), נ. מענעס (בערלין), וו. נאַטאַנסאָן (שיקאַגאָ), דר. א. סוהל (לייפּציג), דר. ה. פראַנק (נר־יאָרק), מ. פישלער (ניו יאָרק), מ. ל. ראַבינער (ניו יאָרק), דר. י. שאַצקי (ניו יאָרק). אויך זיינען איינגעלאָדן געוואָרן: דר. חיים זשיטלאָווסקי, דר. חיים גרינבערג, דר. א. קאַראַליניק און אַנדערע.

דאָס בוך ווערט אַרויסגעגעבן אין אַ קליינער צאָל עקזעמפּלאַרן נאָר פאַר אַבאָנענטן. דער אַבאָנירן פּרייז איז $1.50. דער נאָרמאַלער פּרייז פאַר אַזאַ בוך איז $3.50.

אַלע אינפאָרמאַציעס און באַשטעל־לונגען פאַר דעם זאַמל־בוך קען מען אַריינשיקן צום סעקרעטאַר: י. יודקאָוו, אידישע אָפּטיילונג אמעריקאַנער שפּי־נאָזאַ אינסטיטוט, 320 פינפטע עוועניו ניו יאָרק.

אין קאַמף פאַר קולטור

צום אויפטריט פונם ווייניפּעגער אידישן געזאַנגס פאַראין

פון בנימין בראָנשטיין

דער אידישער געזאַנגס־פאַראין דאָ אין שטאָט האָלט איצט ערב דעם אַריינטריט אינם זעקסטן יאָר פון זיין עקזיסטענץ, און לכבוד דער אָפּשליסונג פון דער פּרעריאָדע פון זיין פינף יאָרי־קער עקזיסטענץ, פירט דער פאַראיין אויף זונטאָג, דעם ערשטן נאָוועמבער, אין בידישאָו טעאַטער, אַ סיום־קאָנ־צערט. דעם אמת זאָגנדיק: די איצטי־קע אידישע לאַגע אין איר בריינטן וועלטלאַכן פאַרענס, איז ניט איבעריק מסוגל אַרויסצורופן אפילו אַ מינימאַלן אינטערעס צו זאַכן, וועלכע האָבן צו טאָן מיט שיינער קונסט; ניטאָ דער טאָג, וועלכער זאָל ניט בריינגען אַי־בעראַשונגען איינע שוידערלאַכער פון דער אַנדערער בנוגע צו אַזנער עקאָ־נאָמישן און פּאָליטישן מצב; עס שמעקט ממש מיט מיטלאַלטער, — אָבער, האָט דאָך אַזנער גרויסער זיי־דע ר' יוחנן בן זכאי געוויזן אַ ביישפּיל פון אויסדויערונגס־פעאיקייט אין דער צייט פונם צווייטן חורבן, און קענ־וואַרטיק דעם קאַמאַסטראָפאַלן מאָמענט אין דער אידישער געשיכטע, זיך גע־נומען רעאָרגאַניזירן די ישיבה אין יבנה...

נישט אָן כונה האָב איך דעם פריער דיקן פאַראַנראָף פאַרענדיקט מיט אַ צאָל גדראַנקען־שטריכן, ווייל עס לאָזט זיך ניט אַזוי לייכט פאַראַלעליזירן די "ישיבת יבנה וחכמיה" מיט אַ כאַראַ־לער אָרגאַניזאַציע אין מערב קאַנאַדע, און איך האָב אפילו ניט געהאַט אַ שאַטן פון אַ טענדענץ אויף דאָס צו טאָן. אָבער נעמענדיק שרייבן דעם דאָ־זיקן קורצן אַרטיקל, בין איך אומבאַ־וואוסטזיניק געפאַנגען געוואָרן אין דער נעץ פון אידייאַישע אַסאָציאַציעס, און דער פריינט לעזער וועט מוזן אַזוי גוט זיין און מיר דאָס פאַרגעבן.

ובכן — לו דער עצם געשיכטע פון דעם פאַראיינס טעטיקייט:

זיצט זיך אַ גרופּע אידישע יונגע, אַלע אַרבעטער, אויסגעמאַטערטע פון טעגלאַכער שווערער אַרבעט און פון... אַרבעטסלאָזיקייט, וואָך איין וואָך אויס, אַ פּאָר שטונדן אין אַן אונט, און מיט אויסערגעוויינלאַכן געדולד און פליס שטודירט מען אידישע מעגאָ־ריען געשאַפן פון אידישע מענגנס. ניט קיין געלט איז מען דאָ אויס: קיינער האָט דאָ ניט קיין שום מאַטעריעלע טובת הנאה; ניט נאָך קיין כבוד יאָגט מען זיך. די אינגאַראַנץ פון דער אַרי־מיקער סביבה דריקט זיך פון צייט צו צייט אויס אין זייער ניט קיין אָנ־נעגעבע פאַרמען אין באַצוג צו די "בט־לנים־זינגער", און דאָך, וואָס פאַר אַ געהויבענע אַטמאָספערע עס פילט זיך אין דער רעפּעטיטיאָנס־זאַל, מיט וואָס פאַר אַן ענטוזיאַסטישן פייער אין די אויגן די יונגע בחורים און מיידלאַך טוען זייער אַרבעט; און לאָזט מיר אייך מגלה זיין אַ סוד, מיינע פריינט, דער נעזאַנגס־מאַטעריאַל, אַזוי ווי היינט צו טאָג אויסגעאַרבעט און אַראַנזשירט פון פאַכלייט־מוזיקער און דיריגענטן, איז ווייט פון צו זיין אַן איינפאַכער; ער איז גאַנץ היבשלאַך קאָמפּליצירט; ווייל ברייטערע פאָרמען פון מוזיקאַלישער קאָמפּאָזיציע, זיינען אין אים באַנוצט. און ווי שיין די מיטגלידער פונם פאַר־איין ברייננען דאָס אַרויס און זיינען זיך גובר אויף אַלע טעכנישע און, אַזוי צו זאָגן, עסטעטישע שוועריקייטן. האָט טאַקע נעגומען אַ לענגערע צייט אויף צו פּראָדוצירן דעם איצטיקן קאָנצערט! ווייל די דיריגענטן פונם כאָר האָבן געוואָלט געבן פאַר די ברייטע אידישע מאַסן פון דעם בעסטן וועלכעס עס עק־זיסטירט אין דער אידישער כאָראַלער נגינה. און עס איז געוויס מער קונסט אַרויסצובריינגען מיט באַגרעניצטע קרעפטן גרויסע זאַכן, איידער מיט גע־שולטע זינגער־ווערק פון דער צווייטער מדרגה.

עס איז ניט די אויפגאַבע פון דעם אַרטיקל צו גיבן אַן אַנאַליזירונג פון די מוזיקאַלישע נומערן, וועלכע וועלן גע־זונגען ווערן אויפן קאָנצערט. די באַ־האַנדלונג פון די קאָמפּאָזיציעס וועט פאַר זיך אַליין ריידן. עס מוז אָבער געצויגן ווערן די אויפמערקזאַמקייט פון אַנזערע אידישע מאַסן, אַז אַ באַריי־טענדן אַרט אין דער איצטיקער פּראָג־ראַם פאַרנעמען קאָמפּאָזיציעס, נעשאַ־פענע אין פאָלקסטימלאַכן סטיל, — אַ זאַך, וואָס די וויניפּעגער אידישע אינטעליגענץ האָלט אין איין פאַדערן פונם פאַראיין שוין פאַר אַ ליינגערער צייט; און דאָס זיינען די נומערן: "זמירות," "הבדלה," — סאָלאָ און כאָר — פון זאָוועל זילבערסם, "המכ־דיל", אַלטער אידישער מאָטיוו אין דער צווייבערלאַך־שיינער באַאַרבעטונג פון א. ב. בערנשטיין, און "עורה יש־ראל" פון א. צ. אידלסאָן.

די אַנדערע נומערן זיינען פון קלאַ־סישן כאַראַקטער אין דער אַראַנזשירונג פונם שרייבער פון די שורות. אויך איז מר. דזשייקאָב פאַרטראָטן מיט אַן אָרי־גינעלער קאָמפּאָזיציע, וועלכע אַנט־האַלט וואונדערלאַכע עפעקטן און אין וועלכער די אַלטן אין אַ קאָלעקטיווער סאָלאָ קלינגען ווי זילבערנע גלעקער אַן רופן אַרויס גרויסע עמאָציעס ביים צו־הערער.

זאָל דער איצטיקער אויפטריט פונם כאָר דיגען אַלס נאָכאָמאָל אַ באַוויי־ז אויף דער גרויסער מעגלאַכקייט און קולטורעלער פעאיקייט, וועלכע ליגט אין אונזערע מאַסן אויף דער ליניע פון מוזיקאַלישער אויסבילדונג, און זאָלן אונזערע מאַסן, מיט זייער באַזונד צייגן, אַן בייַ זיי איז באַמת וויכטיק אַן אינ־סטיטוציע, וועלכע פירט דורך אַ גע־הויבענע מיסיע אויף דער אידישער נאַס.

גליק און ראַכע

(פאָרזעצונג)

— אויס פאַרצווייפלונג האָב איך געשאָסן אויף זיי און איין דייטער איז פאַרוואונדעט געוואָרן און ער איז אַראָפּגעפאַלן פונם פערד. איך האָב פּרובירט אַנטלויפן אָבער עס איז מיר ניט געלונגען. מען האָט מיר געכאַפּט און מען האָט מיר געבראַכט אין דער טורמע פון קאַנסטאַנטינאָ־פּאָל.

ער האָט אַ מאָמענט געשווינען, זיין געזיכט איז געווען בלאַס און דאָן האָט ער ווייטער פאָרטגעזעצט.

— די דיכטער וואָס האָבן מיר פּראָצעסירט האָבן ניט געקוקט אויף מיינע קלאָגעס, זיי האָבן מורא גע־האַט פאַר דעם הויכן באַאַמטן, וועל־כער האָט מיר אָנגעקלאָגט. וואָס האָבן געהאָלפן מיין שבועה און מיינע עדות, וועלכע האָבן געוואוסט, דאָס איך האָב געמאַכט די דערפינדונג, איך בין פאַראורטיילט געוואָרן צו פינף יאָר געפענגניש.

— איך האָב אויס פאַרצווייפלונג צעבראָכן דעם הילצערנעם פאַרענץ לע בען וועלכן איך בין געשטאַנען און איך האָב זיך געוואָרפן אויף די ריכ־טער, איך וואָלט זיי פיליייכט דער־וואָרגן, ווען מען וואָלט מיך ניט צו־ריקגעהאַלטן.

זיין אויפרעגונג איז געווען שרעק־לאַך און ער האָט פאַרשטעלט זיין גע־זיכט מיט די הענט.

— איך האָב זיך געפילט נאַענט צו משוגעת, — האָט ער גערעדט מיט אַ פאַרשטיקטער שטימע, — דאָס איז אַלזאָ דער גורל פון דעם מענשן צו גיין צום גרונד פאַר אַ דערהאַבענער אידייע וואָס ער האָט באַשאַפן.

— ניין, עס איז ניטאָ קיין גערעכ־טיקייט אויף דער וועלט, דער שוואַ־כער מוז ליגן אונטערוואָרפן פאַר דעם שטאַרקן, ווי גוט און איידל דער ערשטער זאָל ניט זיין.

— עס איז מיר געלונגען צו אַנט־לויפן פון דער טורמע, איך בין גע־פאָרן אַרריאַנאַפּאָל און איך בין דאָרט געווען אַ צייט אַרבעטנדיק ראַכע פלעגער.

— נאָך איין מאָל האָט מיר דאָס גליק געשיינט, מיין האַרץ איז ווי־דער געגעפילט געוואָרן מיט פרייד, אָבער אויך דאָ האָט מען מיר שענד־לאַך באַטראָגן.

— איך בין אַנטלאָפן אין די בערג.

דאָס נאַנצע הויז האָט געשטראַלט און די אַריינגאַנגס טירן זיינען מיט שמעקנדיקע בלומען געצירט געוואָרן.

איצט האָט זיך געהערט פאַרנדיק און אַ הורא געשריי האָט אָנגעפילט די לופט. דער וואָגן האָט זיך אָפּגע־שטעלט און געשטיצט אויפן אָרעם פון איר געליבטן, איז די שיינע, בלאַ־סע כלה אַרויסגעשטיגן.

ווי אַ מלאך איז זי דערשינען פאַר די דינער, וועלכע האָבן פול מיט רעס־פּעקט געקוקט אויף איר און זי הערצ־לאַך באַגריסט. סטאַניסלאָוס האָט זיי געדאַנקט און דאָן האָט מיט ערנסט־קייט אין זיין קול געזאָגט:

— איך האָף דאָס וועט מיין כלה וועט ווערן די באַלעבאַסטע פון מיין הויז, וועט איר זי אויך פאַרערן און צו איר זיין אַזוי טריי און איבערגע־געבען ווי צו מיר.

— אָ, הער, מיר שווערן עס! — האָט הויף געקלונגען דער ענטפער פון די דינער.

אויף דער גרויסער זאַל אויבן איז געווען העל באַלייכטן אילומינירט... אינמיטן איז געשטאַנען אַ בוים אויף וועלכער ליכט פון פאַרשיידענע קאָ־לירן זיינען געווען אָנגעשטעקט און אַלס זיי זיינען אַריין אַהין האָט עלי־זאַבעט אַרויסגעלאָזן אַן אויסרוף פון אַנטציקונג.

— אָ, מיין סטאַני, ווי זאָל איך דיר דערפאַר דאַנקען.

— ווען איך וואָלט פאַר דיר דעם הימל געקאָנט אַראָפּברייננען אויף דער ערד, וואָלט איך עס אויך געטאָן — האָט ער אויסגערופן און זי שטורמיש אומגעאַרמט אין דער אַלטער גייסט־לאַכער האָט רירנד נעקויקט אויף די דאָזיקע צוויי גליקלאַכע מענשן.

עס זיינען געווען זיסע, גליקלאַכע שטונדן וואָס מען האָט פאַרבראַכט. עליזאַבעט האָט זיך צו איר צוקונפט־טיקער הייס ניט געקאָנט זאַט אָנ־קוקן. דער יונגער הויז־דינער האָט זיינע צוויי געסט דורכגעפירט דורך אַלע צימערן און ער האָט זיי געצייגט די פיינע אייַנריכטונגען.

עליזאַבעטס געזיכט האָט גע־שטראַלט פון פרייד. זי האָט פאַרגעסן אַן דער באַנעגעניש אין וואָלד און אַלע אין הויז צוזאַמען מיט דער אַלטער זיי־נע נעסט האָבן זיך געזעצט צום טיש עסן.

יעדער איינער האָט געזאָגט אַ וויץ און האָט געטרונקען צום געזונט פון דער יונגער פּאָרל.

סטאַניסלאָוס פריידיק אין געזונען אומ־באַשרייבלאַך. ער האָט דערגרייכט דאָס העכסטע גליק אין לעבן — אַ ליבב־דעם האַרץ האָט ער געפונען.

די צייט איז שנעל פאַרלאָפן. די ליכט פון דער בוים האָבן שוין באַלד אויסגעברענט, דאָך סטאַניסלאָוס האָט עס ניט באַמערקט. ער, וועלכער האָט ביז אַזוי אַזוי וויינינג פרייליכע שטונ־דען בענאַסן, האָט איצט דאָס העכ־סטע גליק אין לעבן געפונען.

אויך דער אַלטער גייסטלאַכער איז געווען פרייליכער, איין בליק אין דעם שטראַלענדן געזיכט פון זיין ליבער טאָכטער, האָט אים אין אַלע זאָרגן געמאַכט צו פאַרגעסן.

ענדלאַך האָט זיך עליזאַבעט אויפ־געהויבן אום צוריקצופאָרן נאָך איר היים. סטאַניסלאָוס האָט געזויפצט:

— ווי שנעל זיינען עס די גליקלאַ־כע שטונדן פאַרשוואונדן.

עליזאַבעטס אויגן האָבן טרויפּע־דיק געקוקט אויף דער בוים און זי האָט מיט וויינטאָג געזאָגט:

— איר גלאַנץ וועט באַלד אויסגע־לאָשן ווערן.

סטאַניסלאָוס האָט זיך צערטלאַך צוגעבויגן צו איר און ער האָט איר גליקלאַך געזאָגט:

— איבער אַ יאָר, עליזאַבעט טייַ־ערע, וועלן מיר ביידע צוזאַמען אויפ־שטעלן אַזאַ בוים אין אונזער הויז, ניט אמת, געליבטע?

אין דעם דאָזיקן אויגנבליק האָט

SOLD BY LEADING GROCERS EVERYWHERE
ROBIN HOOD FLOUR LIMITED

די פאַרבאַטענע ליבע

א העפטס שפּאַנענדער ראָמאַן פון אידישן פאַמיליען לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאָרזעצונג)

די טיר אין שטוב אַריין האָט זיך געעפנט. ער האָט זיך גענומען צוהערן: ס'איז עסטעלע. ער האָט געהערט ווי זי שפּאַצירט צו אימיצן. דער קאָפּ האָט זיך אים פאַררייט. דאָס האַרץ האָט גענומען שלאָגן אַזוי העפטיק ווי מיט האַמערס. עס האָט אים אַזש פאַרשלאָגן דעם אָטעם. אָבער כּמעט מיז זיך האַלטן רואיק, א מענש טאָר זיך ניט פאַרלירן, בפרט מיסטער רובינזאָן. ער איז א מאַן, ער האָט באַראַקטער. נאָר נישט ווערן צעטומלט. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט, האָט זיך אויף וויפיל עס איז באַהערשט. האָט זיך פאַרזיכ־טיק עוגערוקט צו דער טיר. האָט זיך אויסגעקערט, איצט האָט ער זיך פאַ־נאַנדערגעקליבן, געהערט די ווערטער:

— זיי זיכער טייערער... ער איז ניטאָ...

— ביזט זיכער? — האָט ער גע־הערט א מענער שטים.

— וואָס זשע, שרעקסט זיך?

— שרעקן זיך? ניין! ניט איך שרעק זיך. עס וואָלט אָבער געווען ניט אָנגענעם. ווען ער טרעפט אונז.

— זיי נישט קיין קינד, ער איז אַוועקגעפאָרן אויף א נאָנצער וואָך.

— צוליב ביזנעס?

— יאָ!

— דער מענש איז סכדר פאַרקאַכט אין ביזנעס.

— מער האָט ער ניט אין זינען.

איצט האָט מיסטער רובינזאָן זיך באַרוהיקט. ער האָט שוין מער ניט גע־פילט קיין איטערניש. בלויז בעם האָט איצט געקאָכט אין זייער לעדיער. ער האָט געפילט די באַליידיקונג אין נאָנצן לייב. הייסט עס: מען נאַרט אים כּס־דר. מען לאַכט זיך אויס אים אים. מען שפּעט אַפ פון דעם ביזנעסמאַן וועמען מען קאָן פאַררעדן די ציין. נו, גוט. מיר וועלן זעען צי מען קאָן מר. רר־ביזנאָן אַפּנאַרן. אָט וועלן מיר זעען.

ס'איז שטיל געווארן און מיט אַמאָל האָט ער אויפגעציטערט. ער האָט דער הערט א שטיל שעפּטשעריי מיט א שטיל קרעכצן. ער האָט זיך אַראָפּגע־לאָזט אויף די קני, האָט צוגעלייגט זיין רעכט אויג צום שליסל לאָך און האָט דערזען:

אויפן קושעטקע איז דיינינג רום זיצט דאָקטער נאָלד, און עסטעלע זיצט ביי אים אויפן שויס. אירע הענט ווייזען אַרום זיין האַלז, און זי טוליעט זיך צו אים א שטילע, א בלייבע מיט פאַרבענקטע אויגן. זייערע ליפּן זיינען באַהעפט, און זיינע הענט גלעטן איר האַלז און פּלייצעס.

עס איז אים פינסטער געווארן אין די אויגן און א ווילדע בייזקייט, האָט אין אים אויפגעשריען. אָט וועט ער נעבן אַן עפּן אויף די טיר און —

ניין. נישט געאיילט. ער דאַרף צו וואַרטן. ער וויל זעען וואָס עס וועט זיין ווייטער.

טייערער מיינער! — האָט ער דער־הערט איר שטים, — איך בין אַזוי גליקלאַך מיט דיר... א. ווי גליקלאַך...

— וואָס זשע איז דיין שטים אַזוי טרויעריק, טייערע מיינע?

— ווייל.... מיר איז שווער צו לעבן אין דעם דאָזיקן היז... מיר איז שווער צו לעבן א דאָפּלט לעבן... טייערער פאַרוואָס נעמסטו מיך ניט אַוועק פון דעם היז. איך קאָן אים ניט איבער־טראָגן אָט דעם נאַרישן ביזנעסמאַן...

— איך פאַרשטיי דיך...

— האָסט מיך ליב טייערע?

— וואָס פרעגסטו נאָך? זיכער. הערסט דען ניט זיי מיין האַרץ שלאָגן מיט ליבע פאַר דיר.

— איך הער...

— נעם מיך אַרום... אָט אַזוי... שטאַרקער...

מיט אַמאָל האָט רובינזאָן דער־הערט אַ אויפלאַך. עסטעלע האָט אויפ־געלאָכט מיט א ווילדער פרייליכקייט. האָט גענומען קרעכצן פון אַנטזיקונג און ליכט. רובינזאָן האָט ווידער דער־פילט ווי דאָס נאָנצע לייב ציטערט אין אים. אין דיר אויגן האָט אים געפּיי־סטערט. די הענט האָבן אים גענומען ציטערן. די פויסטן ביילן — וואָס זאָל ער איצט טאָן? איצט ווייסט ער דאָך שוין אַלעס. וואָס בלייבט אים איצט צו טאָן. זאָל ער אַרויסגיין אין זיי באַ־געגענען? וואָס זשע וועט ער טאָן?

ער האָט זיך אָבער אַלץ געוואָלט באַהערשן. נאָר ניט איבערגעאיילט. ער איז ניט קיין הפקר מענש. ער האָט דער־הערט א שטיל שעפּטשעריי מיט א שטיל קרעכצן. ער האָט זיך אַראָפּגע־לאָזט אויף די קני, האָט צוגעלייגט זיין רעכט אויג צום שליסל לאָך און האָט דערזען:

אויפן קושעטקע איז דיינינג רום זיצט דאָקטער נאָלד.

איר האַלז, זי גלעט זיין קאָפּ. די אויגן אירע זיינען פאַרמאַכט, די ציין זיינען פאַרקלעמט, די ליפּן געעפנט און די ציין בלענדן מיט אַזא ווייסקייט.

ער איז פאַרלוירן, אַלץ ווערט פינ־סטער אַרום אים. דער קאָפּ מישט, די פיס ציטערן, דאָס האַרץ איז צוזאַמענ־געקלעמט.

ווי לאַנג ער איז אַזוי געשטאַנען מיט פאַרמאַכטע אויגן? ער אַליין האָט עס ניט געוואוסט. עס קאָן זיין זייער לאַנג און אפשר זייער ווייניק. אָבער מיט אַמאָל האָט ער געעפנט די אויגן. עפּעס א שטאָלענע שטאַרקייט האָט זיך אָנגע־נאָמען אין אַלע גלידער, און ער האָט געעפנט די טיר.

אָבער אין דייינינג רום האָט ער ווי מער ניט געטראָפן. א ווײַלע איז ער געשטאַנען צעמישט. דערנאָך איז ער אַוועק צום שלאָף־צימער. געטראָפן א פאַרמאַכטע טיר און האָט דוקא רואיק געגעקלאַפּט און געוואַרט מען זאָל עפּעס זאָגן.

עס האָט זיך דערהערט א קרעכץ, א געשריי, און באַלד איז שטיל געווארן.

מיסטער רובינזאָן האָט מאַדנע רו־איק געוואַרט:

— דאָס בין איך מיסטער רובינזאָן, איך גיי אַרויס פון היז, כדי דער זייר־ער ווידריקער דאָקטאָר זאָל קאָנען פאַרלאָזן מיין צימער...

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

עטלאַכע טעג זיינען אַריבער. דאָס זיינען געווען פינסטערע שרעקלאַכע טעג פאַר מיסטער רובינזאָן. ער האָט כסדר געטראַכט שווינגנדיק. צו עסטע־לאָן האָט ער אַפילו קיין וואָרט ניט אויסגערעדט. ער איז אין שטוב אַוועק פון געווען. אַז ער איז אַהין אַריין, האָט ער זיך אַפילו אויף איר ניט אויסגעקוקט.

זי האָט געפּרואווט ריידן צו אים. האָט אים געוואָלט דערקלערן, אַז זי איז ניט שולדיק, אַז איר לעבן איז גע־מיסטערט רובינזאָן און יענער איז געפאָר־לען א טויטער גלייך אויפן אָרט.

די ווייטער האָבן אויפגעהויבן א גוואַלדיקן ליאַרעם. עס איז אָנגעקומען פאָליציי, זיי האָבן געפרעגט רובינזאָנען א טויטן.

די טראַגישע פּאַסיוונג האָט אין יענער צייט געפאָרט א לעש אין זיי־ערק. מיט דעם סקאַנדאַל איז פול געווען די ערשטע זייטן פון די צייי־טונגען. עס זיינען געדרוקט געווען די פאַרטרעטן פון רובינזאָן'ען און נאָלד'ן און מען האָט באַשריבן די טראַגעדיע מיט אַלע פּישטשעוועקע. מען האָט גע־נעבן אַנצוהערעניש, אַז דאָס האָט גע־האַט צו טאָן מיט אייפערזוכט. אָבער

(ווייטערעס קומט)

הערש, סאַסק.

מרס. טרייינעס. פון הירש, סאַסקאַ־טשעוואַן האָט צוגעשיקט צו "דאָס אידישע וואָרט" $20.00 און זי בעט צו פאַרטיילן צען דאָלאַר צום בית יתומים און צען דאָלאַר צום מושב זקנים.

זי שרייבט, אַז דאָס געלט האָט זי געזאַמלט ביי פאַרשיידענע געלעגנהייטן ווי אויך ביי דער חתונה פון זעליק־סאַנס סאַכטער.

פאָלגנדע האָבן בייגעשטייערט צו 2 דאָלאַר: מרס. בערנער, מרס. פּיש־טראַם; צו $1.00: מרס. טרייטעס, מרס. סער, פון ראָסבורי, מרס. אַזוער־באַר, מרס. נאַרבאַטש, מרס. מאַטנער, מרס. ווינסקי, מרס. פּראָסט, מרס. קלייטמאַן, מרס. טרייטעס, מרס. ווינסקי, מרס. קאַזלאָווסקי, דאָרא ווינסקי און מרס. פּראָסט.

צו 50 סענט: סיליא זעליקסאָן, מרס. ווינסקי, מרס. טרייטעס, מרס. מאַסקאָוויטש, מרס. ווינסקי און מרס. טרייטעס.

סאַסקאַטון

א עולם פריינט און באַקאַנטע האָבן געמאַכט א סורפּרייז פאַרטי לכבוד מיס קלאַרא שטערנבערג צום יאָר פון איר אָנקומען קיין קאַנאַדע. די פאַרטי איז פאַרגעקומען ביי מר. שטערנ־בערג, 413 עוועניו "בי".

דער אוונט איז פאַרבראַכט געווארן אין א פריילאַכער שטימונג און אירע חבר'טעס האָבן סערווירט א מיטנאַכט מאַלצייט. מיס שטערנבערג אין פּרעס־זענטירט געווארן מיט א שיינער מתנה.

צו ריידן האָט ער אויסגעשאָסן. ער האָט אָבער ניט געטראָפן. ניט גע־וואוינט געווען צו שיסן. ער האָט ווי־דער גענומען ציטערן זיין רעוואָלווער. אָבער דאָקטער נאָלד האָט אויך געהאַט א רעוואָלווער אויף זיין טיש. און ניט האַבנדיק קיין ברירה, מחמת זיך פאַרטיידיקן, האָט ער אויסגעשאָסן אין מיסטער רובינזאָן און יענער איז געפאַ־לען א טויטער גלייך אויפן אָרט.

די ווייטער האָבן אויפגעהויבן א גוואַלדיקן ליאַרעם. עס איז אָנגעקומען פאָליציי. זיי האָבן געפרעגט רובינזאָנען א טויטן.

די טראַגישע פּאַסיוונג האָט אין יענער צייט געפאָרט א לעש אין זייר־ערק. מיט דעם סקאַנדאַל איז פול געווען די ערשטע זייטן פון די צייי־טונגען. עס זיינען געדרוקט געווען די פאַרטרעטן פון רובינזאָן'ען און נאָלד'ן און מען האָט באַשריבן די טראַגעדיע מיט אַלע פּישטשעוועקע. מען האָט גע־נעבן אַנצוהערעניש, אַז דאָס האָט גע־האַט צו טאָן מיט אייפערזוכט. אָבער געעגנט האָט מען ניט געוואוסט וואָס אַזוינס איז פריער פאָרגעקומען.

דר. נאָלד איז אַפילו ניט אָנגעקלאָגט געווארן פאַר א דזשורי, אַלע פּאַציענ־טען וואָס זיינען געווען אין אַפּיס האָ־בן עדות געגעבן אַז דאָקטער נאָלד האָט זיך געמוטיט פאַרטויידיקן.

א פאַמיליען דראַמע צווישן צוויי ברידער און צוויי שוועסטער

א גרויסע טראַגעדיע וואָס ציטערט אויף דאָס האַרץ

פון ג. עלינאָר

פאַרפלאַנטערט איז דאָס לעבן און נאָך מער אין דער פלאַנטער אין דעם מענשלאַכן מוח. אין רומעניע האָט זיך די מערקווירדיקע פּאַסיוונג אָנגעפאַנגען און אין פאַריז איז געקומען דער קלימאַקס.

א אידישע טראַגעדיע האָט זיך אָפּ־געשפּילט אין הויז פון א פאַרזיצער רב, צוויי פאַמיליעס — צוויי ברידער און צוויי שוועסטער . . .

ביידע פאַרלאַך פאַרליבט.

נאָר אַביסל אומגליקלאַך.

א פאַרפלאַנטערטע און אומגליקלאַ־כע ליבע!

ביידע פאַרלאַך שטאַמען פון רומע־ניע. צוויי ברידער און צוויי שוועס־טער האָבן זיך נעקאָנט פון קינדוויי־אָן, געוואַקסן אין איין הויז.

האָט איינער פון די ברידער גע־ליבט איינע פון די שוועסטער.

געליבט זיך ווי יונגע קינדער — ריין, עראַלאַך, געוואַקסן אין קענזיי־טיקער ליבע.

דאָס איינגל איז גרויס געווארן, גע־ערזיכט א נימאַזיע, האָט ער גע־דאַרפט אָפּפאָרן קיין פראַנקרייך שטו־דירן.

האָבן זיי זיך ביידע געשיידט, צו־געזאָגט אייביקע טרויהייט און ער איז אָפּגעפאָרן.

— פאַרגעס מיך נישט! — האָט זי אים נאָכגעשריען.

— פאַרגעס מיך נישט! — האָט ער געענטפערט.

זיי האָבן געשוואוירן קיינמאָל, זיך נישט צו פאַרגעסן.

ער איז אַוועק.

זי איז געבליבן.

ער איז אָבער לאַנג געווען אין פראַנקרייך, נאָר לאַנג. דאָס מיידל האָט געוואַרט, און דערווייל האָט דער עלטערער ברודער פון איר חתן אָנ־געהויבן אַריינצוקומען צו איר. דער עלטערער ברודער האָט פריער גע־שווינגן, נאָר ער האָט אַזוי מאַדנע גע־קוקט אויף דער מיידל.

נאָכהער האָט ער געזאָגט:

— פריינדין מיינע!

און נאָכהער: —

— געליבטע מיינע!

האָט זי לאַנג נישט געענטפערט, נאָר זי האָט געוואַרט אויף דעם איב־גערן ברודער. דעם סטודענט. אָבער צום סוף האָט זי זיך נישט געקאָנט דערוואַרטן אויף זיין צוריקקומען פון פאַריז, און זי האָט געענטפערט דעם עלטערן ברודער:

— גוט, איך בין דיינע!

ווי א דונער האָט די ניעס גע־טראָפן דעם איינגערן ברודער אין פאַ־ריז.

— זיין געליבטע! זיין אייביקע האָט חתונה געהאַט מיט א צווייטן! און נאָך דערצו מיט זיין אייגענעם ברודער. ווילן ער האָט ליב געהאַט! וואָס טוט מען! וואָס טוט מען! ער איז אויע קפון פאַריז קיין רר־מעניע, זעען זי, פרעגן זי, פאַרוואָס זי האָט עס געטאָן?

נאָר אַז ער איז געקומען צו זיך אין שטעטל, געטראָפן דעם ברודער מיט דער שוועגערן, האָט ער מער נישט געקאָנט ריידן: — צו וואָס שטערן דעם ברודערס גליק, אַז אַלץ איז שוין אַז שפּעט? — ער איז גע־בליבן דער פריינט פון זיין געליבטער און ברודער. ער איז שטיל און פאַר־טראַכט אויפגעוועזן ביי זיי די אַוונטן און ער האָט געוואַרט . . . צייטווערט אויף וואָס?

ביי איין טאָג האָט די אַמאָליקע געליבטע זיינע צו אים געזאָגט:

— האָסטו מיך געליבט?

— יאָ!

— איך וויל דיר עפּעס פאַרליינען.

— וואָס? וואָס?

— האָב חתונה מיט מיין עלטע־רער שוועסטער!

— וואָס?

— יאָ, זי איז געלאָך צו מיר . . .

זי האָט אַזאַ מיסטער ווי איך . . .

ער האָט גאַרנישט געענטפערט.

— גוט! איך וועל חתונה האָבן מיט דיין שוועסטער — איך דיך ליבן און זי!

עס איז געווארן א שמחה. מען האָט געפּראָוועט א חתונה און ביידע פאַר־לאָך זיינען אָפּגעפאָרן קיין פאַריז. א פּאָר חדשים זיינען פאַרביי גוט. נאָר מיטאַמאָל האָט מען זיך דער־וואוסט דעם שרעקלאַכן אמת —

— ביידע אַמאָליקע געליבטע טרע־פען זיך!

די אַמאָליקע ליבע איז שטאַרקער געווען פון אַלע אָפּמאַכן. דאָס אַלטע האָט אויפגעלעבט ווי אַמאָל, נאָך אַפילו שטאַרקער! . . .

— וואָס זאָלן מיר טאָן? — וואָס זאָלן מיר טאָן — האָבן ביידע זיך געפרעגט, און מען האָט אַפילו שטרייטן צו זיי נישט געקאָנט זיין.

א צייט האָבן די צוויי פאַמיליעס געשוויגן צווישן זיך, ביז עס האָט אויסגעבראָכן.

די שולדיקע שוועסטער האָט מער נישט געקאָנט פאַרטראָגן דאָס דאָפּל־טע לעבן. זי איז אַוועק צום רב, זי האָט דערציילט דעם גאַנצן אמת. זי האָט אויך צוגעגעבן:

— מיין מאַן ווייס . . . מיין שוועס־טער אויך . . .

עס איז א שוידערלאַכע פאַמיליען דראַמע. דער רב האָט נישט צעשיידט די צוויי פאַרלאָך.

צוויי שוועסטער!

צוויי ברידער!

— בלייבט צוזאַמען! היט זיך!

זיינען אַלע אַוועק מיט א שווער געמיט. אַוועק ווייטער וואוינען דייער טראַגיש פאַרפלאַנטערט לעבן, צווישן זיך איבערגעבעטענע מיט א פרומען צוזאָג:

— מער נישט!

— אָבער . . . . אָבער ווער ווייס?...

קיין שפּייז-פּעקלאַך ווערן מער ניט אָנגענומען פאַר סאָוועט רוסלאַנד

ווייל

אַלעס וואָס אייער קרוב אָדער פריינט דאַרף

— אַלערליי שפּייז־פּראָדוקטן, קליידער, וועש, שיך, טואַלעט אַרטיקלען, א. ד. ג. —

קאָן ער קריגן אין די

"מאָרנסין" סטאָרס אין סאָוועט רוסלאַנד

איבער 200 סטאָרס פון אַלערליי סחורות גע־פינען זיך אין דעם "טאָרגסין" קאָמבינאַט און פּרייז־ליסט. כדי צו קאָנען קריגן וואָס־עס ווילן דאַרף אייער קרוב אָדער פריינט בלויז האָבן פון אייך אַן אָרדער צום קויפן.

איר קאָנט שיקן א "טאָרגסין" אָרדער צו יעדן איינעם אין סאָוועט רוסלאַנד, און אויף וויפיל איר ווילט. "טאָרגסין" האָט סטאָרס אין 50 גרויסע שטעט. נאָך דער פּראָווינץ שיקט "טאָרגסין" די פאַרלאַנגטע פּראָדוקטן אָדער אַרטיקלען דורך פּאַסט. גלייך ווי "טאָרגסין" דערהאַלט אַן אָרדער פאַר אימיצן, לאָזט מען אים באַלד וויסן וועגן דעם און מען פרעגט אים אַן וועלכע אַרטיקלען אים צו שיקן.

"טאָרגסין" אָרטיקלען קאָסטן ווייניק און זיי־נען דער בעסטער אופן צו באַפרידיקן די באַ־דערפנישן פון אייערע קרובים און פריינט.

"טאָרגסין" אָרדערס שנעל און פּינקטלאַך באַזאָרגט דורך אַמ־דערוטרא טראַנספּאָרט קאָרפּאָריישאָן

די אייגציקע אַוטאָריזירטע אַגענטור פאַר די פאַר־אייניקטע שטאַטן און קאַנאַדע פאַר "ט א ר ג ס י ן"

Am-Derutra Transport Corporation

אָפּיס:
261-5th Avenue, New York
קאָרנער (נעבן סטאָרס — 6טער פלאָר)

Telephone
Lexington 2-4117; 2-4118

אָט האָט איך א באַרגען!

אָרדערט אייער האַלץ פון

סימקין טראַנספּאָר

ספּעשל פאַר איין וואָך

גוטע טרוקענע האַלץ

בוירטש, א קאָרד	$7.25
טעפּערעניע, א קאָרד	$7.00
פּאַין, א קאָרד	$6.25
פּאַפּלאַר, א קאָרד	$4.25
סלעבס, א קאָרד	$4.00

די דאָזיקע פּרייזן זיינען בלויז פאַר ס. א. די.

אָרדערט פון אונז אויך קוילן

מיר דעליווערן דיר בעסטע קוילן צו די ביליקסטע פּרייזן

ווען איר דאַרפט מוזן לאָזט אונז וויסן.

Simkin's Transfer
456 STELLA AVE.
Phone 52 540

Classified Section קלאַסיפייד סעקשאָן

ספּעציעלע פּריזן פאַר אַרוועַרטייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג:

איין פּאַל, 5ס.	פאַר אַנייט ליין	3 מאָנאַטן,	$2.15 אַנייט ליין
פאַר א וואָך, 20ס.	" "	6 מאָנאַטן,	$4.00 " "
פאַר א מאָנאַט, 75ס.	" "	פאַר 1 יאָר,	$7.50 " "

:: פּערזענלאַכעס ::
PERSONAL

וואָלץ און נייסטער פּאַקס טראַט, נאַ־ראַנטירטער קורס $5.00. טעפּ דענסינג קלאַסן פאַר ביזנעס מייקלאַס, קלאַסן פאַר ביזנעס מייקלאַס, א. ד. ג.

PROFESSOR and MISS SCOTT
LYCEUM PRIVATE STUDIOS
Phone 88 106

היים און אָפּיס פאַרניטשער פאַרלאַנגט
פאַר מזומן געלט.

KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. Phone 29 040

מואוועינג פּעקינג
קרייטינג שיפּינג
25 817 — מינימום — 25 817
National Cartage & Storage Ltd.

מיר באַטן אייך אַן די דאָזיקע באַדינונגען:

אוטאָ טראַנספּאָרטאַציע. קאַרס פאַרן אַפּ טעגלאַך אין יעדער דירעקציע. פאַרזיכערט זיך מיט אייערע רעזער־וואַציעס אין פאַראויס.

פרענטש פאַלשיינג
פאַרניטשער פאַרריכט און אויבערגעפאַלשט
פּיאַנאָס פאַרריכט און אָנגעטיונט
ראַדיאָ סערוויסעס, פאַרריכט און
עריאַלס אויפגעשטעלט

אָרדער איידזשענסי פאַר וואוי'ס קוילן קאָמפּאַני — קוילן, קאוק און האָלץ.

CANADIAN & AMERICAN AUTO TRANSPORTATION BUREAU
382 Donald St. Phone 86-139

2 רום סוויט, נחייסע ליכטיקע רומס, גע־גען, עלעפאַטריק, טעלעפאָן און אַלע באַ־קוועמלאַכקייטן. מעסיקע רענט צו יע־דיסקעט שכנים. זיך ווענדן אין 367 משאַרלס סטריט.

צו פאַרראַנטן 2 נייע סוויטס אין 348 קאַלעדזש עוועניו. אויך א 5 רום הויז אין 75 דערבי סטריט ניי דעקאָרירט. זיך ווענדן אין 348 קאַלעדזש עוועניו, טע־לעפאָן 53 743.

צו פאַרראַנטן 2 גרויסע רומס דאַוי־סטערס, אין א פריוואַטער הויז, הייצע וואַסער, טעלעפאָן, אַלע באַקוועמלאַכ־קייטן. זיך ווענדן אין 382 אַלבאַרט עוו.

צו פאַרראַנטן א גרויסן ליכטיקן 2־רום פורנישד סוויט אין ס'ן ערשטן פלאָר. ניי דעקאָרירט. אַלע באַקוועמלאַכקייטן. $20 א מאָנאַט. זיך ווענדן אין 494 קאַלעדזש עוועניו, טעלעפאָן 51 950.

:: צו פאַרקויפן ::
FOR SALE

5 רום פולי מאָדערן באַנגאַלאָו, שייי־נע ליכטיקע גרויסן רומס. אַוק פינע־שינג און גאַראַזש. אין ערשטן קלאַס אין מיין סטריט. פּרייז $4.000. א גרויסער סכנעס.

5 רום סוויט צו פאַרראַנטן אין פּרי־טשאַרד עוועניו. שיינע ליכטיקע צי־מער. ניי דעקאָרירט. רענט $20. אינשוראַנס פאַר אַלעריי צוועקן. געלט צו לייען אויף ביליקן אינטע־רעסט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

:: צו פאַרראַנטן ::
FOR RENT

3 און 4 רום סוויטס צו פאַרראַנטן אין וראָפּיען בלאָק. הייסע וואַסער טאָג און נאַכט. ביליק רענט. זיך ווענדן אין 203 מעקגראַנער סטריט.

באַלטיק אַפּאַרטמענטס
קאָר. אייזינג און מאַנטאַנאַ

צו פאַרראַנטן 3 און 4 רום סוויטס אין שיין־דעקאָרירט. סקרינד באַלקאָנס רענט רעזוניירט זיך ווענדן צום קערטייפער, סוויט "די", טעלעפאָן 56 668.

צו פאַרראַנטן 1 אָדער 2 ניט־געפּייד־נישט זומס פאַר א סינגל מאַן אָדער פאַר א יונגער באַאַל. מיט אָדער אָן באַדד. זיך ווענדן אין 471 קאַלעדזש עוועניו. טעלעפאָן 57 726.

2 רום סוויט, נחייסע ליכטיקע רומס, גע־גען, עלעפאַטריק, טעלעפאָן און אַלע באַ־קוועמלאַכקייטן. מעסיקע רענט צו יע־דיסקעט שכנים. זיך ווענדן אין 367 משאַרלס סטריט.

צו פאַרראַנטן 2 רום סוויט אין 348 קאַלעדזש עוועניו. אויך א 5 רום הויז אין 75 דערבי סטריט ניי דעקאָרירט. זיך ווענדן אין 348 קאַלעדזש עוועניו, טע־לעפאָן 53 743.

צו פאַרראַנטן 2 גרויסע רומס דאַוי־סטערס, אין א פריוואַטער הויז, הייצע וואַסער, טעלעפאָן, אַלע באַקוועמלאַכ־קייטן. זיך ווענדן אין 382 אַלבאַרט עוו.

צו פאַרראַנטן א גרויסן ליכטיקן 2־רום פורנישד סוויט אין ס'ן ערשטן פלאָר. ניי דעקאָרירט. אַלע באַקוועמלאַכקייטן. $20 א מאָנאַט. זיך ווענדן אין 494 קאַלעדזש עוועניו, טעלעפאָן 51 950.

ארבעטער פאַרלאַנגט
HELP WANTED

ספּעשל אויף סוויטס

בלויז צוויי 4־רום סוויטס, מיט באַד־רום און האַל פאַרליכן אין קאַלטער פלאַט. ניי אויסגעדעקאָרירט. באַלד־רי קער באַזיץ. וועט פאַרראַנטן ווערן פאַר אַן עקסטרא ספּעשל פּרייז, $25 פאַר'ן קלענערן און $30 א מאָנאַט פאַר דעם עקסטרא גרויסן סוויט. טעלעפאָנירט 52 477. פרעגט זיך נאָך אין לאַנדערעס דראַג סטאָר.

צו פאַרראַנטן א שו"ב אין קאַלאָניע זאָ־נענפעלד, זאָל אויך זיין א מוחל און זאָל קאָנען לערנען מיט קינדער. שכ־רות $100 א מאָנאַט און א פרייע דירה פון דריי צימערן. זיך ווענדן צום סעק־רעטאַר פון דער קאָלאָניע

MAX ZALIK
Ratcliffe, - Sask.

געשעפט געלעגנהייטן

קאָנטרי סטאָר צו פאַרקויפן

אין אַן ענגליש־דייטשן געגנט, געטאָן גוטע ביזנעס פאַר יאָרן לאַנג. איינגע־מער האָט אַפּגעקויפט גרעסערע ביזנעס אין אַן אַנדער געגנט. זיך ווענדן אין 49 לענאָר סט., ווינניפּעג.

לעזט און פאַרשפּרייט "דאָס אידישע וואָרט"

פאַרלאַנגט א פאַרטרעטער

פאַר

"דאָס אידישע וואָרט"

פאַר רעדזשיינע און אומגעגענט

אָנצונעמען אַדווערטייזמענטס און סובסקריפּשאָנס.

זיך ווענדן צום אַדווערטייזינג דעפּאַרטמענט פון

אידישע וואָרט

165 סעלקירק עוועניו — ווינניפּעג, מאַנ.

צו פאַרקויפן אָדער רענטן

דאָס אַלטע בילדינג פון "דאָס אידישע וואָרט"

סאַליד בריק — סטים באַהייצונג

פּאַסיק פאַר א קלוב אָדער פול־רום, פאַבריק אָדער ווערהויז — גוטער לאָקיישאָן, בלויז עטלאַכע פוס פון מיין סטריט, אויף סעלקירק עוועניו.

מיר וועלן אָנגעמען וועלכן ניט איז ערנסטן אָנבאָט

זיך ווענדן אין אָפּיס פון "דאָס אידישע וואָרט"

:: צו פאַרקויפן ::
FOR SALE

5 רום פולי מאָדערן באַנגאַלאָו, שייי־נע ליכטיקע גרויסן רומס. אַוק פינע־שינג און גאַראַזש. אין ערשטן קלאַס אין מיין סטריט. פּרייז $4.000. א גרויסער סכנעס.

5 רום סוויט צו פאַרראַנטן אין פּרי־טשאַרד עוועניו. שיינע ליכטיקע צי־מער. ניי דעקאָרירט. רענט $20. אינשוראַנס פאַר אַלעריי צוועקן. געלט צו לייען אויף ביליקן אינטע־רעסט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

:: צו פאַרראַנטן ::
FOR RENT

3 און 4 רום סוויטס צו פאַרראַנטן אין וראָפּיען בלאָק. הייסע וואַסער טאָג און נאַכט. ביליק רענט. זיך ווענדן אין 203 מעקגראַנער סטריט.

מיר באַטן אייך אַן די דאָזיקע באַדינונגען:

אוטאָ טראַנספּאָרטאַציע. קאַרס פאַרן אַפּ טעגלאַך אין יעדער דירעקציע. פאַרזיכערט זיך מיט אייערע רעזער־וואַציעס אין פאַראויס.

פרענטש פאַלשיינג
פאַרניטשער פאַרריכט און
אויבערגעפאַלשט
פּיאַנאָס פאַרריכט און אָנגעטיונט
ראַדיאָ סערוויסעס, פאַרריכט און
עריאַלס אויפגעשטעלט

אָרדער איידזשענסי פאַר וואוי'ס קוילן קאָמפּאַני — קוילן, קאוק און האָלץ.

CANADIAN & AMERICAN AUTO TRANSPORTATION BUREAU
382 Donald St. Phone 86-139

ראַדיאָ איינגעמער

ווען אין האָט פּראָבלעם מיט אייער ראַדיאָ פעלערס 51 607 דערבי נאַראַדזש

פּיפּס אַנטיקן

פאַרניטשער פון נוצלאַכקייט און שייי־קייט. זעלטענע אַלטע שטיקער, אימ־פּאָרטירט פון סקאַנדאַנאַוו. דיזעקט פון אַלטע שאַטלעגדער פאַסיליעס וועלכע האָבן זיי נעהאַט אין אַנדערן אין זיי אָפּגעהיט.

445 מיין סטריט טעלעפאָן 88 249

ח. פּערלמאַן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

צו פאַרראַנטן א 6 רום הויז, פולי מאָ־דערן, דורכאַויס דעקאָרירט. זיך ווענדן אין 468 סעלקירק עוועניו.

דענטיסט אָפּיס. מעטער לאַקיישאָן. 2 רום אָפּיס. זייער נידעריקער רענט. 586 סעלקירק עוועניו, אַרום מעקגרעגאָר סטריט.

שטעלע פאַרלאַנגט
SITUATION WANTED

א באַי מיט 3 יאָר דערפאַרונג אין דזשענעראַל סטאָר ביזנעס. וויל א פּאָ־זישאָן אין א קאַנטרי. דערט ענגליש, דייטש און רוסישן. בלויז ענטערעסירט. קאָן אויך לערנען מיט קינדער העברייִ־איש און אידיש אויב נויטיק. זיך ווענ־דען צו דאָס איד. וואָרט באַקס 7654.

א בילד פון א מאַן לייענענדיק די וואָנט-עדס

עס קאָן זיין, אַז ער זוכט ערגעץ א פּלאַץ צו באַזעצן זיך, ער זוכט אפשר א שטעלע, אָדער אפשר וויל ער קויפן א ראַדיאָ, א געגנוצטע קאַר, און אפשר וויל ער נאָר פאַרבייטן זיינעם א לאָט אויף א פּלעיער פּיאַנאָ, אָבער ער איז פאַראינטערעסירט צו געפינען וואָס ער וויל אין די קאָלומס פון "דאָס אידישע וואָרט". עס זיינען דאָ א סך הונדערטער מענשן ווי ער וועלכע לייענען די קלאַסיפיצירטע אַנאָנסן אין "דאָס אידישע וואָרט", און דערפאַר באַצאָלט זיך צו צו אַדווערטייזן אין "דאָס אידישע וואָרט". טעלעפאָנירט 52 213 און איר וועט קריגן די בעסטע באַהאַנדלונג און רעזולטאַטן אין

אידישע וואָרט

165 סעלקירק עוועניו — ווינניפּעג, מאַנ.